

Pedagogická fakulta UK

Katedra občanské výchovy a filosofie

Diplomová práce

**Svatba: Tradiční přechodový rituál
v kontextu 21. století**

Autor: Zuzana Hrušková

Vedoucí práce: Mgr. Markéta Dvořáková

březen 2011

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně s pomocí literatury a elektronických zdrojů, které jsou přehledně uvedeny v seznamu literatury na konci práci.

Zuzana Hrušková

Ráda bych poděkovala za cenné rady a připomínky Mgr. Markétě Dvořákové, mé vedoucí práce, a Mgr. Alici Javůrkové. Dále pak středoškolským učitelům Mgr. Simoně Borlové (Gymnázium Botičská), Mgr. Jakobovi Hajíčkoví (Obchodní akademie Hovorčovická) a Ing. Pavlovi Enderle (Gymnázium u Libeňského zámku), kteří mi umožnili rozdat dotazníky v jejich hodinách.

ANOTACE

Diplomová práce s názvem *Svatba: Tradiční přechodový rituál v kontextu 21. Století* je zaměřena na svatbu z perspektiv různých společensko-vědních disciplín. Její praktická část práce se pak zabývá aktuálními postoji mladých lidí ke svatbě a svatebním zvykům. Práce je rozdělena do čtyř základních kapitol. V první kapitole je svatba dána do kontextu celého systému rituálů, aby bylo možné lépe pochopit její význam a důležitost. Druhá kapitola práce se věnuje historii svatebního obřadu a to zejména u Germánů a Římanů, ze kterých vychází i naše současné svatební tradice. Z demografického a právního pohledu je pak obřad popsán v kapitole třetí. Zde se dočteme například o vývoji sňatečnosti a sňatkovém věku v České republice nebo formálních náležitostech nutných k uzavření sňatku. Praktickou část práce lze nalézt v kapitole čtyři. V této kapitole se dočteme o průběhu výzkumu a zároveň jsou zde prezentovány výsledky, které jsou porovnány s jinými studii zabývající se stejným tématem.

ANNOTATION

The thesis *Wedding: A Traditional Rite of Passage in the context of the 21st century* is focused on nuptials from the perspective of various social studies. Its practical part deals with current attitudes of young people towards nuptials and nuptial customs. The paper is divided into four main chapters. In the first chapter wedding is set in the context of the whole system of rituals in order to highlight its importance in human lives. Second chapter of the thesis deals with the history of the wedding ceremony. Particularly, the history of old Germanic tribes and Romans is described there as our current weddings are mainly inspired by them. Chapter three is focused on the demographic and legal points of view. For instance, we can learn about marriage rates, the age of the first wedding or about the formal requirements for a legal marriage. The practical part of the thesis can be found in the chapter four. The process and results of the research are presented there. Furthermore, the results are compared with other papers concerning the same issues.

OBSAH:

ÚVOD	7
1. Svatba jako rituál	9
1.1 Definice rituálu:	9
1.2 Klasifikace rituálů	10
1.3 Přechodové rituály	11
1.4 Typy přechodových rituálů	12
1.4.1 Zásnuby a svatba jako přechodové rituály	13
1.4.2. Význam svatebního obřadu jako přechodové rituálu	15
2. Svatba v historickém kontextu	17
2.1 Historie svateb	17
2.2 Konkubinát	19
2.3 Věno	21
2.4 Snubní prsten	23
2.5 První polibek novomanželů	25
3. Svatba dnes	27
3.1 Svatba a právo	27
3.2 Druhy sňatků	28
3.2.1 Občanský sňatek	29
3.2.2 Církevní sňatek	30
3.3 Místo pro svatební obřad	30
3.4 Sňatek s cizincem	31
3.5 Svatba a sezónní trendy	32
3.6 Sňatečnost	35
3.6.1 Definice sňatečnosti	35

3.6.2	Vývoj sňatečnosti	35
3.6.3	Vývoj v České republice	36
3.6.4	Důvody proměny sňatečnosti	37
3.6.5	Vývoj sňatečnosti – mezinárodní srovnání.....	39
3.7	Věk při prvním sňatku	41
3.7.1	Průměrný věk ženicha a nevěsty v mezinárodním srovnání	44
4.	Praktická část: Pohled středoškolských studentů na svatbu	46
4.1	Předmět výzkumu	46
4.2	Výzkumné otázky	46
4.3	Hlavní a dílčí hypotézy.....	47
4.4	Metodologie.....	48
4.4.1	Výběr respondentů	50
4.5	Analýza dat a prezentace výsledků.....	52
4.5.1	Postup při vyhodnocování dotazníků	52
4.5.2	Základní informace o zkoumaném souboru	52
4.5.3	Svatba ano, či ne?	57
4.5.4	Důvody k uzavření sňatku	58
4.5.5	Ideální věk pro uzavření prvního sňatku	61
4.5.6	Délka vážného vztahu	64
4.5.7.	Svatební obřad podle představ studentů	66
4.5.8	Důvody k neuzavření sňatku	77
4.6	Shrnutí výsledků	80
ZÁVĚR	82
SEZNAM LITERATURY	84
Příloha č. 1: Dotazník		89
Příloha č. 2: DOTAZNÍK K UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ.....		93

ÚVOD

Tématem této práce je svatba jako přechodový rituál v kontextu 21. století. A to jak z pohledu antropologie, sociologie (potažmo demografie) a psychologie, tak z pohledu mladých lidí. Hlavním cílem mé práce je tedy nejprve prozkoumat a popsat svatbu z pohledu různých společenských věd. Následně pak zjistit reálné postoje studentů na tento přechodový rituál pomocí kvantitativního výzkumu na středních školách. Práce je formálně rozdělena na teoretickou a praktickou část.

Svatba je jedním z nejdůležitějších rituálů v naší západní kultuře. Z toho důvodu se budu zabývat rituály, a to zejména rituály přechodovými, do kterých svatba patří. Vycházet budu z díla známého antropologa Arnolda Van Gennepa a jeho práce *Přechodové rituály*. Vedle něj pak práci doplním o pohled dalších antropologů, jako například R. F. Murphyho či Victora Turnera. Za důležité také považuji získat psychologický pohled na přechodové rituály. V tomto mi nápomocné budou zejména práce psychologa Iva Plaňavy, který je odborníkem právě na problematiku manželství.

V další kapitole zasadím tento rituál do historického kontextu. Popíši svatební obřad z perspektivy starých Germánů a Římanů, u kterých lze najít kořeny našich svatebních zvyků a tradic. Vedle samotného obřadu se také zaměřím na některé tradice s ním spojené, jako například snubní prsten nebo věno. Dále doložím, že dnešní nesezdané soužití není jen záležitostí moderní doby. Za hlavní zdroj pro tuto kapitolu považuji práci J. C. Bologne *Svatby: Dějiny svatebních obřadů na Západě*.

Pohledu na svatbu z právního hlediska se budu věnovat v kapitole následující. V této kapitole také objasním vývoj sňatečnosti v České republice a následně provedu mezinárodní srovnání. Dále se zaměřím na věk při prvním sňatku. Popíši vývoj sňatkového věku jak v České republice, tak v mezinárodním kontextu. Hlavními zdroji pro tuto problematiku jsou zejména statistiky vydané Českým statistickým úřadem, dále statistiky vydané statistickou sekcí OSN a také studie zveřejněné na oficiálních stránkách OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development).

V praktické části své práce zveřejním postup a výsledky svého kvantitativního výzkumu, který jsem uskutečnila na středních školách. Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit pohled mladých lidí na svatbu a svatební zvyky. Hypotézy pro tento výzkum jsem stanovila na základě prostudování sociologických studií vydaných Sociologickým ústavem akademie věd České republiky, dále pak tiskových zpráv vydaných Centrem pro veřejné mínění. Ke stanovení hypotéz a výzkumných otázek byla také velice přínosným zdrojem práce *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství* vypracovaná Ludmilou Fialovou a kol.

1. SVATBA JAKO RITUÁL

1.1 Definice rituálu:

Termín pochází z latinského slova *ritualis*, znamená obřadný a je velice podobný termínům obřad a ceremoniál. Často se rituály vyvinuly z náboženských, nebo dokonce magických obřadů. Rituál lze definovat jako způsob standardizovaného chování, které je zároveň ustanovené a formalizované. Pro svou opakovatelnost funguje jako stabilizátor chování.¹ Pomocí rituálu se předávají a upevňují hodnoty a vztahy sociální skupiny, a to se děje prostřednictvím znaků, symbolů a gest.² Pomocí rituálu se určité společenství udržuje a upevňuje se v něm normativní organizace. Ritualizace je nutnou součástí chování v každé společnosti a na jedince je vyvíjen tlak, aby ji dodržoval.³

Rituály jsou kolektivní záležitostí, při které se lidé shromažďují při zvláštní příležitosti, která má posvátný rámec. Lidé se během rituálu vždy řídí určitými předpisy a často jsou nuceni v rámci tohoto aktu potlačit sebe samé, což je nezbytností při přechodu do posvátného stavu.⁴ Rituály probíhají podle určitých pravidel, ta jsou pro dlouhá období zcela neměnná. S proměnou společnosti však mohou ztrácet svůj smysl, a mohou se tak stát jen formou bez obsahu a významu. V minulosti se lidské životy řídily lidskými rituály mnohem více než je tomu dnes, přesto i dnes jsou součástí našich životů, a to zejména v krizových situacích. V tomto smyslu však slovo *krize* nemá negativní konotaci, značí spíše určitý významný obrat či změnu v lidském životě, při které rituál pozitivně působí na její zvládnutí. Je tedy bez pochyby, že lidé ve svých životech rituály potřebují. Je však nutné mít na mysli, že přínosné jsou po nás jen rituály kladné, které nám dodávají pozitivní sílu.⁵

¹ VODÁKOVÁ, O., Sociální a kulturní antropologie, Praha, 2000, s. 145.

² SKARUPSKÁ, H., Úvod do kulturní sociální antropologie, Olomouc, 2006, s. 55.

³ MURPHY, R. F., Úvod do kulturní sociální antropologie, Praha, 1998, s. 187.

⁴ MURPHY, R. F., Úvod do kulturní sociální antropologie, Praha, 1998, s. 186.

⁵ KAUFMANOVÁ-HUBEROVÁ, G., Děti potřebují rituály, Praha, 1998, s. 10.

1.2 Klasifikace rituálů

Jedním ze základních dělení rituálů udávané v učebnicích antropologie je na rituály přechodové, výroční, revitalizační a náboženské. Přechodovým rituálům je věnována celá kapitola, protože právě do nich spadá i svatební obřad. Do výročních rituálů patří zejména svátky a jejich slavení, které přerušují všednodennost a jednotvárnost života. Zvyšují společenskou solidaritu (např. Vánoce), dále mohou oslavovat ekonomické a politické aspekty života (např. vznik státu, osvobození.). Rituály revitalizační se ze západní kultury vytrácí. Jsou provozovány při zvláštních příležitostech například při nepřízni počasí, přírodní katastrofě popřípadě společenské pohromě. Součástí různých náboženských systémů a jejich kultů ⁶jsou pak rituály náboženské.⁷

Studiem rituálů a jejich podrobnou klasifikací se zabývá slavný francouzský etnolog a folklorista Arnold Van Gennep, který je rozděluje podle různých kritérií. První klasifikací podle něho jsou rituály sympatické a kontaktní. Ty první působí hlavně na dálku pomocí víry v působení jednoho na druhé, zatímco ty druhé působí bezprostředně. Dále je nutné zmínit jeho dělení na rituály přímé a nepřímé. Za přímé rituály považuje ty, které působí okamžitě a jejich účinky jsou automatické. Oproti tomu rituály nepřímé jsou v podstatě impulsem, který rozhýbá autonomní síly ve prospěch osoby, která rituál provedla. Následně pak rozlišuje rituály pozitivní a negativní. Pozitivní rituály se, jak význam slova napovídá, snaží o dosažení nějakého (kladného) efektu. Negativní rituály jsou jejich protívahou. Jinak je lze nazývat tabu, což symbolizuje zákazy a příkazy k nícnedělání. Když člověk provede negativní rituál, jeho záměrem je něčemu se vyhnout. Jeden určitý rituál pak spadá do různých kategorií a lze ho vykládat několika různými způsoby. Slovy autora: „*Nejí-li těhotná žena ostružiny, protože by to poznamenalo dítě, provádí negativní přímý kontaktní dynamistický rituál; věnuje-li námořník, který unikl záhubě, Panně Marii jako ex-voto malou loď, jde o pozitivní nepřímý*

⁶ Kult je dle Skarupské souhrn forem komunikace mezi lidmi a nadpřirozenými bytostmi prováděný slovy a činnostmi. Jádrem kultu jsou často modlitby.

⁷ SKARUPSKÁ, H., Úvod do kulturní sociální antropologie, Olomouc, 2006, s. 56.

*sympatetický animistický rituál.*⁸ na tomto případě lze vidět komplexnost a propojenost různých druhů rituálů.

1.3 Přejímací rituály

Pro tuto práci je však zásadní Van Gennepovo vymezení rituálů přejímacích, pomocí kterých si lidé byli schopni strukturovat svůj život. Jako podkategorie pak uvádí rituály preliminární (odloučení), pomezí (pomezí) a postliminární (sloučení a přijetí). Victor Turner, s odkazem na francouzského antropologa, pak tyto fáze specifikuje. První fáze (odloučení) je typická symbolickým chováním, které představuje oddělení jedince nebo skupiny z dříve jisté a dané společenské struktury.⁹ Bridges se k této fázi vyjadřuje jako k určitému konci, který je však také začátkem něčeho nového.¹⁰ Jednotlivá ukončení životních etap si člověk nese s sebou, a pokud je neukončil správně, je více než jisté, že časem vyvstanou a způsobí nám nepříjemné pocity.¹¹ Významnou roli hrají rituály odluky zejména při pohřbech.

V pomezí fázi je jedinec v jakémsi vakuu, které nemá rysy minulé ani nadcházející fáze, a proto s sebou může přinášet nejistotu. Bridges tuto fázi definuje jako neutrální zónu. Velice příhodně ji přirovnává k přechodu silnice, kterou musíme přejít, abychom opravdu mohli začít znovu.¹² Tato fáze je fází očištění, obnovení a přípravy na další etapu života. Pomezí rituály mohou mít význam například v těhotenství nebo v zásnubách. Naopak v některých životních situacích, jako například adopce, porod druhého dítěte či druhý sňatek, jsou minimalizovány.¹³

⁸ Cit. dle VAN GENNEP, A., *Přejímací rituály*. Praha, 1997, s. 18.

⁹ TURNER, V., *Průběh rituálu*. Brno, 2004, s. 95.

¹⁰ Cit. dle BRIDGES, W., *Na prahu změn : zóny přejímacích rituálů*. Praha, 2004, s. 73.

¹¹ BRIDGES, W., *Na prahu změn: zóny přejímacích rituálů*, Praha, 2004, s. 15.

¹² BRIDGES, W., *Na prahu změn: zóny přejímacích rituálů*, Praha, 2004, s. 90.

¹³ VAN GENNEP, A., *Přejímací rituály*, Praha, 1997, s. 19.

Sloučením je pak přechod završen a jedinec se opět stává součástí společenské struktury, vůči které má ovšem nové povinnosti.¹⁴Něco nového je možné začít, pokud jsme na to psychicky připraveni. Právě při svatebním obřadu je tento rituál rozvinutý.

Všechny tři etapy jsou součástí slavnostních příležitostí, ale ne vždy jsou stejně důležité a je jim věnován stejný čas a úsilí. Nutné je na ně ovšem vždy pohlížet komplexně a v konkrétních souvislostech.¹⁵

1.4 Typy přechodových rituálů

Přechodové rituály dělí Van Gennep do pěti základních skupin. Tou první je těhotenství a porod. Žena je po otěhotnění vyloučena ze společnosti. Tuto odlučovací fázi lze přenést i do naší společnosti, kdy je těhotná žena kvůli svému fyzickému stavu nepřímo vyloučena z různých aktivit, kterých se dříve účastnila. Porodními rituály je pak žena opět začleněna do společnosti. Je to ovšem, jak Bridges tuto fázi nazývá, nový začátek.

Další skupinou přechodových rituálů je narození a dětství. Dítě je od matky po narození odloučeno. Následuje opětovné přijetí do společnosti pomocí různých rituálů, z nichž jmenujme první koupel nebo křest.

Následný typ rituálu, tzv. iniciační, se týká převážně dospívajících dívek a chlapců. Ti procházejí v tomto období mnohými fyziologickými i psychickými změnami. Iniciační rituály pomáhají dospívajícím se s touto etapou lépe vypořádat. Podoba rituálů se liší v závislosti na dané kultuře. Iniciační rituály mají ale místo i v naší současné evropské kultuře. Mají formu přijetí do určité společnosti, například imatrikulace.

Pro tuto práci je stěžejní předposlední skupina přechodových rituálů – zásnuby a svatba, které se bude věnovat následující kapitola.

¹⁴ TURNER, V., Průběh rituálu, Praha, 2004, s. 195.

¹⁵ VAN GENNEP, A., Přechodové rituály, Praha, 1997, s. 19.

Posledním typem jsou pohřební rituály. Jejich forma a důraz na určitou fázi se liší u různých národů. U některých národů totiž pomezí rituály (většinou mají formu truchlení) mohou být významnější a trvat delší dobu než rituály odlučovací.

1.4.1 Zásnuby a svatba jako přechodové rituály

Zralý věk je stádium, kdy mladý muž nebo žena dospějí. Pro toto období je pak charakteristické založení nové rodiny. Van Gennep popisuje tuto změnu společenské kategorie jako nejdůležitější změnu v lidském životě. Pro jednoho nebo oba partnery to znamená změnu rodiny a bydliště. Součástí svatebního obřadu může být zasnoubení, které ale u některých národů tvoří nezávislou část. V tom případě během zasnub proběhnou jak rituály odlučovací, pomezí i slučovací. Svatební obřad pak má své rituály. V první etapě to jsou opět rituály odlučovací, které se často týkají zejména materiálního přechodu. Může jimi například být vykupování nevěsty nebo její únos. Van Gennep uvádí příklad Turkotatarů, u kterých je tato část obřadu velice důležitá. Dokud nedojde k zaplacení tzv. *kalymu*, manželství není definitivně uzavřeno. Pomezí fáze tak může trvat i několik let a manželé mají zakázán pohlavní styk.¹⁶ Mezi odlučovací rituály řadí antropolog vedle rituálů únosových také například: „*převléknutí šatů, vylévání mléka z nádoby a rozmáčknutí tří bobulí (Gallové); rozbití, odstříhnutí či zahození něčeho, co souvisí s dětstvím nebo životem svobodných lidí, rozcuchání, ostříhání, oholení vlasů, vousů; zavření očí; odložení šperků či dětských šatů nějakému božstvu; předběžné porušení panenské blány a jiná tělesná mrzačení; roztržení takzvaného řetízku panenství...*“¹⁷ Do této kategorie také zařazuje rituály, při kterých novomanželé nebo celý svatební průvod něco přecházejí. Symbolika tohoto rituálu je variabilní a může být vykládána několika způsoby. Pokud nevěsta překračuje například nějakou překážku, může to zajišťovat oplodnění nebo to symbolizuje přechod do nové rodiny. Stejně tak se překážka (nit, závora apod.) může rozbít.

¹⁶ VAN GENNEP, A., *Přechodové rituály*, Praha, 1997, s. 121.

¹⁷Cit.dle: VAN GENNEP, A., *Přechodové rituály*, Praha, 1997, s. 122.

Pomezí fáze je většinou doba zasnub. Její délka se odvíjí od jednotlivých kultur a společností. Podle nich pak může mít sexuální význam. V této tradici se pak zrcadlí pohled na děti, které z tohoto období vzejdou. Pokud je snoubencům sexuální soužití po dobu zasnub zakázáno, takovému dítě je odepřeno právoplatné místo v rodině. Naopak v jiných společnostech, která pohlavní styk během zasnub povolují, jsou děti zplozené v tomto období považovány za legitimní.

Pomezí fáze svatebního obřadu může trvat několik let, a někdy je to jen krátká součást. První variantu popisuje Van Gennep na kmenu Čaggů z východní Afriky, u kterých jsou zasnuby několikaletý proces, který má několik důležitých stádií (souhlas dívky, souhlas vůdce rodu, předání náramku, přespání dívky u budoucí rodiny, porážky různých zvířat atd.). Na druhou stranu jen předání železné perly dívce u Hererů zastupuje celý pomezí rituál.¹⁸

Nezastupitelnou roli a veliký význam mají při svatebním obřadu rituály přijímací. Završují tento přechodový rituál, ukončují vyjednávání. Rituálem je například společná hostina nebo účast na (náboženském) obřadu. Van Gennep rozděluje tyto rituály podle toho, koho se týkají a koho ovlivňují. Individuální rituály se týkají bezprostředně svatebčanů a jedná se například o výměnu prstenů či polibku, jídlo ze společného talíře nebo nápoj ze společné nádoby. Tyto rituály spojují dva lidi k sobě. Vedle nich pak jsou rituály, které mají dopad kolektivní a jedince přijímají do nové společnosti. Obnáší například rituální tance, svatební hostiny nebo výměny darů. Van Gennep pak mimo jiné připojuje i příklad výměny sester v západní Africe.¹⁹

Psycholog Pavel Říčan upozorňuje na „*vakuum vzniklé rozkladem starého a chyběním nového rituálu*“²⁰ v případě dnešních svatebních obřadů. Podle něj jsou dnešní svatby sice velmi často okázalé a nákladné, ale zároveň jsou také formálnější a povrchnější. Často totiž ztrácejí svůj bývalý symbolický význam.

¹⁸ VAN GENNEP, A., *Přechodové rituály*, Praha, 1997, s. 124.

¹⁹ VAN GENNEP, A., *Přechodové rituály*, Praha, 1997, s. 124-132.

²⁰ ŘÍČAN, P., *Cesta životem*, Praha, 2006, s. 250.

1.4.2. Význam svatebního obřadu jako přechodové rituálu

Spojení dvou lidí ve sňatek manželský lze tedy z pohledu antropologie popsat jako zásadní přechodový rituál, který je důležité prožít. Jeho důležitost je však často opomíjena, a tento rituál je mnohdy zanedbáván. To připomíná i William Bridges, který upozorňuje nezbytnost pochopení rituálů, které jsou součástí naší kultury.²¹ Stejně tak psychologové upozorňují na velký význam svatebního obřadu.

Poradenský psycholog a psychoterapeut Ivo Plaňava považuje svatební obřad za velice důležitý rodinný rituál, který by se neměl zanedbávat, nebo dokonce odbývat. Slavnostní přechod z jedné životní etapy do další by měl být slavnostně stvrzen a oslaven s blízkými osobami.²² Stejně jako Van Gennep považuje Plaňava svatební den za jeden z nejdůležitějších dnů v lidském životě vedle narození a úmrtí. Výjimečným je tím, že záleží na přímém rozhodnutí jedinců, kterých se to týká (na rozdíl od dnu narození a smrti). Svatbou dvojice dává najevo svému okolí vznik nového společenství a stejně tak i sobě.²³

I přes radostnou událost, jakou svatební obřad je, nese s sebou tento obřad v naší společnosti i negativní aspekty. Svatbou se dvojice odděluje od svých rodin a dává najevo, že jejich nejdůležitější osobou v životě je právě ten druhý, již ne matka a otec. A právě proto to může být pro rodiny svatebčanů velice nostalgická chvíle. Rituály spojené se svatebním obřadem pomohou všem ony změny prožít a vyrovnat se s nimi. Zde lze tedy spatřit jejich zásadní význam.

Přechod do nové životní etapy není však lehký ani pro samé novomanžele, a to i přesto, že to byla jejich vůle. Navzájem se zavazují druhému k věrnosti a stálosti. Slovy psychologa I. Plaňavy: „skončilo období namlouvání a volné milostné soutěže.“²⁴ Pokud je pár ve vážném vztahu toto období skončilo pravděpodobně již dávno před svatbou, ale právě obřadem se to stává oficiálním.

²¹ BRIDGES, W., Na prahu změn: zóny přechodových rituálů, Praha, 2004, s. 72

²² PLAŇAVA, I., Průvodce mezilidskou komunikací, Praha, 2005, s. 54.

²³ PLAŇAVA, I., Spolu každý sám, Praha, 1998, s. 106.

²⁴ Cit. dle: PLAŇAVA, I., Průvodce mezilidskou komunikací, Praha, 2005, s. 55.

Dvojice se vstupem do svazku manželského vlastně navzájem omezí. Dělají to nepochybně dobrovolně, ale nic se nemění na tom, že přechod do další životní etapy není jednoduchý a řádný svatební obřad a s ním spojené rituály jsou pro lidský život velice důležité a nepostradatelné. Zkrátka svatební rituál dává příležitost si prožít jak veselost, tak nostalgii.²⁵

Nenahraditelnost obřadu zdůrazňuje i Říčan, který dokonce v manželské krizi doporučuje „opakovanou svatbu“. Ta má podle něj oživit smysl pro rituál a vytvořit i rituály nové. Rituály tak mohou zachránit manželství.²⁶

Plaňava ve svých obhajobách svatebních obřadů ovšem také zdůrazňuje, že okázalost obřadu přímo neimplikuje šťastné manželství. Jinými slovy, svatební obřad nemusí být oslava pro 200 hostů a nemusí se bujaře slavit a nevěsta nemusí mít šaty za 50 tisíc korun, aby tento rituál splnil svůj účel.²⁷

²⁵ PLAŇAVA, I., Spolu každý sám, Praha, 1998, s. 107.

²⁶ ŘÍČAN, P., Cesta životem, Praha, Portál, 2006, s. 250.

²⁷ PLAŇAVA, I., Průvodce mezilidskou komunikací, Praha, 2005, s. 56.

2. SVATBA V HISTORICKÉM KONTEXTU

2.1 Historie svateb

Uzavření sňatku je dnes naprosto dobrovolné a záleží jen na nás, jestli se rozhodneme pro život v manželství nebo pro život bez něj. Právě proto se může zdát až absurdní postoj starých Řeků k této instituci. Ke svatbě byli muži nuceni a to například ve Spartě pod hrozbou trestu. V jiných městských státech muži, kteří se neoženili, museli čelit všeobecnému opovržení. Takový tlak byl na muže vyvíjen zejména proto, aby udržovali rodinný kult, což bylo předpokladem štěstí v posmrtném životě.²⁸

Je jisté, že svatební rituály neprobíhaly vždy tak, jak je známe dnes. U germánských kmenů se v raném středověku rozlišovaly dva druhy svatby. Bologne popisuje sňatek nazývaný *Muntehe*, který vzešel z rozhodnutí rodiny, a na manžela přecházela absolutní otcovská moc. S láskou ovšem neměl tento druh svazku nic společného. Jeho opakem, tedy sňatek z lásky, se nazýval *Friedelhe* (nebo obecně konkubinát) a docházelo k němu bez zásahu rodičů, ale i bez obřadu. K jeho uzavření stačil pouze tělesný akt. Tento sňatek neměl stejnou váhu, a děti narozené v tomto manželství nebyly považovány za legitimní. Na druhou stranu ale stále zavazoval k vzájemné věrnosti. Ženy měly v tomto svazku větší volnost, než v právoplatném sňatku *Muntehe*.²⁹

Několik typů sňatku popisovalo také římské právo. Stejně jako u Germánů se novomanželovi předávaly sňatkem otcovské pravomoci nad ženou, která byla považována po celý svůj život za nesvéprávnou. Tento typ se nazýval *cun manu*, což doslovně znamenalo "s rukou" a docházelo k němu třemi způsoby. K prvnímu způsobu sňatku, aby byl naplněn, stačil únos ženy a následný rok soužití páru. Tento sňatek byl nazýván *per usum* (skutkem). Další legitimní možností, která byla zrušena v době římské republiky, byl *coemptio*. Jednalo se o vzájemnou koupi, kdy docházelo k výměně darů mezi rodinami. Tyto dva druhy sňatku *cun manu* byly

²⁸ MATOUŠEK, O., Rodina jako sociální síť, Praha, 1993, s. 16.

²⁹ BOLOGNE, J. C., Svatby: Dějiny svatebních obřadů na Západě, Praha, 1997, s. 58.

typické pro římské měšťany neboli Plebejce. V patricijských rodinách byly svatby již okázalejší a slavnostnější. Tento třetí typ svatby *confarreatio* byl doprovázen náboženským obřadem.³⁰ Dnešní svatební obřady jsou stále inspirovány řeckou i germánskou historií. Jako dobrý příklad může posloužit, dnes předstíraný, únos nevěsty, který je součástí mnoha svateb na různých místech po celé Evropě.

S nástupem císařství mravy postupně upadaly a „přísné manželství“, jak ho Matoušek nazývá, postupně znamenalo jen příslušnost ženy k náboženskému kultu rodiny. Císaři se snažili o „zachránění mravů“ novými zákony, ale úspěšní příliš nebyli. Dobrým příkladem může být císař Augustus, který vydal sérii zákonů týkající se rodinných vztahů, které měly posílit jejich tradiční pouta. Možná po vzoru Řecka zákon nařizoval mužům z nejvyšších vrstev se oženit, jiný zákon zase zakazoval cizoložství. Účinek těchto zákonů nebyl příliš veliký, a dopad na sňatečnost neměl téměř žádný.³¹

Ženy se během císařství stávaly více svobodomyšlné a spolu s upadající morálkou se v období římského císařství sňatky typu „s rukou“ přestaly praktikovat.³² Oddávat se začalo *sine manu*, bez ruky. Což v praxi znamenalo, že otcovská pravomoc se již přestala ženichovi předávat. Ženy tak měly větší volnost a svobodu. Římské právo však bylo velice nekompromisní, co se občanství dvojice týče. Sňatky svobodných mužů s otrokyněmi byly neplatné stejně jako sňatky Římanek s muži, kteří neměli stejné občanství. Jinými slovy, jediné sňatky občanů, na které se vztahovalo římské právo, byly pravomocné.

Stále však vedle sebe existovaly různé typy sňatků a o jejich sjednocení usilovala zejména církev, která byla pro jednotnou koncepci. Díky názorovým střetům Římanů s Germány, byla situace v raném středověku velice nepřehledná a pro každého platila jiná pravidla, která se odvíjela od původu, zákonů a zvyklostí země, ve které člověk žil, a samozřejmě také podle společenského postavení.

Podle římské tradice se na začátku obřadu v některých krajích konaly závdavky. Ovšem obecně byl sňatek jednorázovým aktem, jemuž zásnuby mohly

³⁰ BOLOGNE, J. C., Svatby: Dějiny svatebních obřadů na Západě, Praha, 1997, s. 22.

³¹ MATOUŠEK, O., Rodina jako sociální síť, Praha, 1993, s. 18

³² MATOUŠEK, O., Rodina jako sociální síť, Praha, 1993, s. 18

předcházet, ale nebyly jeho oficiální součástí. Během zasnub se nepředávala otcovská autorita, ale tradičně jen slib, který symbolizoval železný prsten. Předání prstenu nemělo žádný právní dopad. Ten měl až již zmíněný vzájemný souhlas. Tento jednodušší jednofázový akt spojení dvou lidí ve svazek manželský se osvědčil a s různými obměnami se od 12. století aplikuje až dodnes.³³ V tomto století dokonce i církve, která upřednostňovala staropanicství před manželstvím, uznala manželský svazek za jednu ze sedmi svátostí.³⁴

Pro manželskou instituci bylo tedy 12. století velice důležité. Církev ustálila manželské práva, která jasně určovala, koho si lze a nelze vzít (incestní zákazy). Manželství, ze své nově nabyté posvátné podstaty, se stalo nerozlučné. Jasně stanovena byla zásada souhlasu obou stran. Ovšem nebylo již tak zřejmé, či souhlasy to doopravdy měly být. Měly to být souhlasy rodin nebo samotných snoubenců? Z dříve popsaného již víme, že nevěstu zastupoval otec a právě jeho souhlas byl rozhodující. Tato tradice vycházela z římského práva a měla tak velice silné kořeny a mnozí právníci se o ni opírali i ve 13. století. O souhlasu nevěsty byl přesvědčen a také o něj usiloval například italský teolog Petr Lombardský. Trval jednoznačně na tom, aby k uzavření manželského svazku byly potřeba souhlasy ženicha a samotné nevěsty. A právě tento způsob souhlasu převzalo kanonické právo a v pozdním středověku se o něj církevní soudy opíraly.³⁵

2.2 Konkubinát

Jak již bylo řečeno, láska a manželství spolu tehdy příliš v germánské a římské společnosti nesouvisely. Což ale neznamená, že láska byla potlačena. Citově založené vztahy také existovaly a nebyly ničím zakázaným. Konkubinát (z lat. *concupinatus* = pohlavní soužití) byl oficiální možností vztahu, který však nevyústil v pravomocný manželský svazek. Konkubinát byl velice častý jev

³³ BOLOGNE, J. C., Svatby: Dějiny svatebních obřadů na Západě, Praha, 1997, s. 22-26

³⁴ SLUKOVÁ, A., Svatba, Praha, 2001, s. 15.

³⁵ OTIS-COUR, L., Rozkoš a láska, Praha, 2003, s. 50.

a i slavný franský král Karel Veliký měl několik konkubín. Konkubína v žádném případě nebyla prostitutka, často se však jednalo o otrokyně a vzhledem k jejich podřadnému postavení nemohly vstupovat do právoplatných sňatků.³⁶ Historik Jack Goody doplňuje, že konkubinát vznikl v euroasijské společnosti také kvůli touze po potomstvu, které muž třeba nemohl mít se svou neplodnou manželkou. Zdárným příkladem může být sám biblický Abrahám, který zplodil svého syna Izmaela s otrokyní Hagar, a to dokonce za souhlasu jeho manželky Sárý. Z biblického příběhu ale také víme, že vztahy v Abrahamově rodině to příliš neposílilo, spíše naopak.³⁷

Postoj církve k tomuto svazku byl nejednoznačný, ale spíše negativní. Záleželo zejména na typu konkubinátu. Pokud měl neženatý muž jednu konkubínu, nebyl to takový hřích, jako pokud měl žen více či si vydržoval konkubínu vedle své manželky. V roce 400 na koncilu v Toledu bylo rozhodnuto o exkomunikaci ženatých mužům, kteří měli konkubíny. Neženatí křesťané mohli žít s jednou konkubínou.³⁸ Goody se domnívá, že církev se ke konkubinátu stavěla negativně také proto, že jí vyhovovalo, když se dědictví vztahovalo jen na skutečné dědice. Nejlepší možností pak bylo, pokud nebyli dědici žádní, což znamenalo větší obohacení církve. Kvůli obohacení se také snažila církev vymýtit incestní sňatky.³⁹ S tímto názorem ovšem polemizují jiní, pravděpodobně více církvi naklonění, historici, kteří přiřazují tomuto boji jiný význam. Cílem boje proti konkubinátu a incestu je, podle historika Davida Herlihy, hlavně zabezpečení harmonické rodiny.⁴⁰

Vymýcení konkubinátu bylo ovšem bezesporu pro církve dlouhodobým programem, který byl částečně naplněn již v 7. století.⁴¹ Ovšem po dalších mnoho století se v celé Evropě proti konkubinátu bojovalo, a to různými způsoby. Pro české země platil zákaz mnohoženství po vydání nařízení českým knížetem

³⁶ BOLOGNE, J. C., Svatby: Dějiny svatebních obřadů na Západě, Praha, 1997, s. 29.

³⁷ GOODY, J., Proměny rodiny v evropské historii, Praha, 2006, s. 45.

³⁸ OTIS-COUR, L., Rozkoš a láska, Praha, 2003, s. 60.

³⁹ GOODY, J., Proměny rodiny v evropské historii, Praha, 2006, s. 46.

⁴⁰ OTIS-COUR, L., Rozkoš a láska, Praha, 2003, s. 50.

⁴¹ GOODY, J., Proměny rodiny v evropské historii, Praha, 2006, s. 46.

Břetislavem II. v roce 1039.⁴² V Anglii, Německu a Francii církevní soudy stíhaly konkubinát a ve 13. století aplikovaly velice netradiční způsob trestu. Konkubinát byl zakázán pod trestem manželství. Muž se musel vzdát sexuálního poměru s konkubínou. Pokud příkaz porušil a sexuální poměr s ní opět navázal, stala se dvojice automaticky manžely. Tento způsob trestu se v 15. století pomalu vytrácel, protože odporoval stále více rozšířenému názoru, že by manželství mělo být uzavřeno dobrovolně.⁴³

O mnohoženství toho bylo napsáno mnoho, za zmínku ale také stojí polyandrie, tedy soužití ženy s více muži. Jako příklad uvádí Matoušek východní Slované, u kterých ve středověku často žilo několik bratrů s jednou ženou. Dalším neobvyklým svazkem bylo tzv. snachočenstvo, sňatek vykonaný otcem ženicha v jeho zastoupení. V takovém svazku otec sexuálně žil se ženou svého syna do té doby, než nabyl dospělosti.⁴⁴ Murphy pak udává příklady nevadských Šošonů, Polynésie či Tibetu, kde má polyandrie stále své místo.⁴⁵

2.3 Věno

I přesto, že manželství bylo od 12. století jednou ze svátostí a stalo se nerozlučným, důležitou roli stále hrálo věno a vdovský důchod. Goody problematiku věna uvádí takto: „*Jedním ze základních aspektů evropského manželství od počátku antiky do 19. století byl převod části rodičovského – občas i jiného – majetku na ženy při sňatku ve formě věna.*“⁴⁶ Podle tohoto historika jde o rys, který pochází už od blízkovýchodních společností doby bronzové. Zvyk věna

⁴² MATOUŠEK, O., Rodina jako sociální síť, Praha, 1993, s. 18.

⁴³ OTIS-COUR, L., Rozkoš a láska, Praha, 2003, s. 62.

⁴⁴ MATOUŠEK, O., Rodina jako sociální síť, Praha, 1993, s. 19.

⁴⁵ MURPHY, R. F., Úvod do kulturní a sociální antropologie, Praha, 2006, s. 83.

⁴⁶ Cit. dle: GOODY, J., Proměny rodiny v evropské historii, Praha, 2006, s. 102.

se pak rozšířil ve všech euroasijských společnostech.⁴⁷ Co ale bylo podstatou věna a jaký byl jeho důvod? Kdo věno sháněl a jaký mělo účel?

Opět se na tuto problematiku musíme podívat v historickém kontextu římských a germánských zvyků, které se původně odlišovaly. i přes často nejasný význam věna, byl tento zvyk součástí sňatku. Historička Leah Otis-Cour i Bologne citují římské právní úsloví *Nullum sine dote fiat coniugium*, „bez věna není sňatku“⁴⁸ Toto úsloví si však jednotlivé společnosti vykládaly jinak. Zatímco v římské společnosti zajišťovala věno rodina nevěsty, u Germánů to byl ženich a popřípadě jeho rodina.⁴⁹ Různé pohledy na věno vycházejí možná z různých koncepcí manželství a pohledů na ženu. První představou je dcera, která se bohužel nenarodila jako syn a které je potřeba se zbavit a jejímu budoucímu manželovi za tuto „práci“ zaplatit. Druhou představou, pro moderní společnost zajisté pozitivnější, je žena jako drahocenná rodička. Je velice váženou a také jedinou možností k zajištění potomků, a proto je potřeba ji od otce vykoupit. Obě představy jsou poněkud extrémní a reálný pohled na ženu se střetával někde uprostřed. Středověké tradice tak byly ovlivněny jak germánskými, tak římskými zvyklostmi. Vedle věna dostávaly nevěsty ve středověku také *Morgengabe* neboli cenu za panenství, tu obdržely až po svatební noci. Obecně však byl manželův finanční vklad určen k zajištění jeho manželky, a to zejména v případě jeho předčasné smrti.⁵⁰

Co se týče hodnoty a podoby věna, opět se zvyky v římské a germánské tradici lišily. U Germánů bylo v 1. století zvykem obdarovávat svou nevěstu (nebo její rodinu) dary, kterými byli býci, koně, a dokonce i zbraně. Bologne se odkazuje na latinského historika Tacita, podle kterého tyto dary měly symbolizovat ženin budoucí podíl na zemědělských pracích. Germánské zákony z 6. století pak ustanovují vyplácení peněz (na místo darů), při čemž k vyplacení dcery postačil jen symbolický obnos a více pak dostala samotná nevěsta. Ovšem v místech, kde žena byla pod manželovou pravomocí, patřilo i její věno pod jeho správu. Ke svému

⁴⁷ GOODY, J., *Proměny rodiny v evropské historii*, 2006, s. 102.

⁴⁸ BOLOGNE, J. C., *Svatby: Dějiny svatebních obřadů na Západě*, Praha, 1997, s. 50.

⁴⁹ OTIS-COUR, L., *Rozkoš a láska*, Praha, 2003, s. 30.

⁵⁰ OTIS-COUR, L., *Rozkoš a láska*, Praha, 2003, s. 31.

majetku se žena dostala až po smrti manžela. Z věna se tak stal vdovský důchod.⁵¹ Vdova sice mohla majetek užívat, ale nerozhodovala o něm. Po její smrti měly na majetek nárok její děti a v případě bezdětného manželství se majetek vrátil manželově rodině. V pozdním středověku se postupně z přímého daru pro nevěstu stal spíše příslib zaopatření manželky, a tedy využívání majetku manžela.

Věno, které nevěsta přinášela do manželství od svých rodičů, nabývalo na svém významu ve vrcholném středověku. Historička Leath Otis-Cour předkládá názor Davida Herlihy, podle kterého význam věna úzce souvisí s velkým počtem žen. Věnem se tak zvyšovala „cena“ ženy a bylo pro ni jednodušší se vdát a obstát v konkurenci. Pro Jacka Goodyho je vzrůstající význam tohoto typu věna hlavně důkazem růstu přímých pravomocí žen.⁵²

Pokud ženy svou hodnotu zvyšovaly tučným věnem, každého nejspíše napadnou důsledky. Hledání té pravé nevěsty se tak často stalo honem za penězi. Sňatky pro peníze se velmi rozšířily v renesanci, v klasicismu pak je tento nešvar jedním z důvodů, kvůli kterému došlo ke krizi manželství. Bologne popisuje 18. století jako století, ve kterém se ztratily jistoty v lásce.

2.4 Snubní prsten

Nezastupitelnou roli měl při svatebních obřadech snubní prsten, neměl však vždy stejný význam a podobu jako dnes. Prsteny ženy dostávaly již v antickém Římě, ovšem symbolika tohoto šperku byla tehdy jiná. V té době žena dostávala prsten železný. Závaznost svatebního slibu a navlečení prstenu ilustruje Bologne příkladem svatební formule z latinské písně z 11. století: *„Stejně jako tento prsten obemyká tvůj prst, uzavírám já tebe do věrnosti pevné a věčné. Musíš mi ji*

⁵¹BOLOGNE, J. C., Svatby: Dějiny svatebních obřadů na Západě, Praha, 1997, s. 91.

⁵² OTIS-COUR, L., Rozkoš a láska, Praha, 2003, s. 31.

zachovat, anebo budeš s'ata".⁵³ Nasazení snubního prstenu, jakožto symbolického převzetí vlády muže nad ženou, je zde zřetelné.

Symbolika tohoto důležitého šperku se postupem času našťestí začala měnit a s ní i materiály, ze kterých se prsteny vyráběly. I přes nelibost církve, která by ráda nechala prsten co nejprostší, začínaly být čím dál více oblíbené prsteny z drahých kovů. Církev znepokojoval fakt, že materiální hodnota prstenů rostla. Již v románské době se lidé řídili pravidlem, že cena prstenu je úměrná lásce a prsteny se stávali čím dál okázalejší. Přehnaně drahocenné prsteny, často vykládané drahými kameny, vzbuzovaly v křesťanech nelibost a symbolika prstenu se opět vrátila k původní zástavě manželské věrnosti. Stejně tak se změnil i vzhled prstenu. Zatímco od 16. do 18. století byly oblíbené extravagantní drahocenné šperky, které možná ani nebylo možné v běžném životě nosit, od 19. století se začaly opět nosit prstýnky jednoduché, většinou úzké zlaté kroužky, jak je známe dnes.

Prsten žena dostávala již během zasnub, nikoliv při obřadu samotném. Zásnubní prsten tedy v dějinách předcházela prsten snubní. Ten se poprvé objevuje v 9. století, jeho symbolika byla stejná jako u prstenu zasnubního. Až do 15. století užívání snubních a zasnubních prstenů nebylo ustálené. Po tridentském koncilu v roce 1563 pozbyl zasnubní prsten významu, a prsten se stal výhradně součástí samotného obřadu.

Svůj historický vývoj mělo také nasazování prstenů na určitý prst a na určitou ruku. V dnešní době se snubní prsten nosí ve většině zemí na prsteníčku. Důvod této tradice lze opět rozkrýt zapátráním v minulosti. Bologne cituje římského soudce a spisovatele z 2. století Aulu-Gelle „*tento prst je prý tenkým nervem spojen přímo se srdcem; pokud jej stlačíme prstenem, láska snoubenky je zaručena*“.⁵⁴ Křesťanský encyklopedista a biskup Isidor ze Sevilly tento názor nejen rozšířil po celé Evropě, ale také začal prst, na kterém se prsten nosí, nazývat jako první „prsteníkem“. Podle něj byl prsteník spojen žilkou přímo se srdcem. Myšlenky tohoto Sevilského encyklopedisty se následně staly i součástí církevního práva. Vedle prsteníku byl také prostřední prst častou volbou. Na příklad

⁵³ Cit. dle: BOLOGNE, J. C., Svatby: Dějiny svatebních obřadů na Západě, Praha, 1997, s. 44.

⁵⁴ Cit. dle: BOLOGNE, J. C., Svatby: Dějiny svatebních obřadů na Západě, Praha, 1997, s. 49.

Galové a Bretonci údajně nosili prsten na prstě prostředním.⁵⁵ Obě varianty měly své horlivé zastánce. Na ostatní prsty na ruce se prsteny nasazovaly jen velice zřídka.

Zajímavá je také otázka, na které ruce by se snubní prsten měl nosit. Ve středověku se často upřednostňovala ruka pravá, která byla považována za slavnostnější. Vzhledem k tomu, že většina lidí byla praváky, prsten jim při manuální práci překážel, a proto často upřednostňovali ruku levou. Docházelo tak přesunutí prstenu z pravé ruky na levou a v 17. století se zvyk dostal do povědomí většiny lidí. A v podstatě se prsten na levé ruce ustálil a tradice trvá i u nás dodnes.⁵⁶ Ovšem v tomto případě je nutno zmínit, že v některých zemích se nosí snubní prstýnek i dnes na ruce pravé, většinou se jedná o země s ortodoxní tradicí, kterými je například Rusko nebo Gruzie.⁵⁷

Symbol věrnosti a lásky dostávala původně jen žena. Muži dostávali prsten od své nevěsty například ve Španělsku v 11. století nebo v Polsku v 15. století. V historii tak sice lze nalézt příklady snubních prstenů i pro muže, ale ve většině Evropy dostávala prsten jen žena. V 16. století se začal zvyk dvou prstenů rozšiřovat, ale do obecného povědomí vstoupil až v 19. století a do liturgie byl zahrnut až ve 20. století. V tomto století se výměna prstenů mezi snoubenci stala tradičním zvykem a trvá až dodnes.⁵⁸

2.5 První polibek novomanželů

První manželské políbení je běžnou součástí dnešní svatebních obřadů. Jaký má ale tato tradice původ a co znamená? Vnější době se jedná zejména o něžný akt, který ovšem není povinný. V minulosti byl pak hlavně aktem slavnostním. Tento zvyk zavedla církve, které se nelíbilo, výše zmíněné, završení sňatku sexuálním

⁵⁵ BOLOGNE, J. C., Svatby: Dějiny svatebních obřadů na Západě, Praha, 1997, s. 46.

⁵⁶ BOLOGNE, J. C., Svatby: Dějiny svatebních obřadů na Západě, Praha, 1997, s. 48-49.

⁵⁷ Korespondence s Natia Amiradze (z Gruzie), 14.3 2011.

⁵⁸ BOLOGNE, J. C., Svatby: Dějiny svatebních obřadů na Západě, Praha, 1997, s. 50.

aktem. Od středověku pak stačil právě onen polibek ženicha a nevěsty. V podstatě byl polibek právním aktem a bez něj neměla nevěsta právo na vdovský důchod. Tento polibek ovšem nesměl být zaměněn za polibek míru, který dostával ženich na konci mše od kněze a který pak předal nevěstě.

3. SVATBA DNES

3.1 Svatba a právo

S obřadem a následným manželstvím se pojí i neromantické formální záležitosti. Aby občané České republiky mohli uzavřít sňatek, musí splňovat několik zásadních podmínek, která ustanovuje zákon o rodině (č. 94/1964 Sb.). V České republice, stejně tak jako ve většině Evropských zemí⁵⁹, musí oba snoubenci dosáhnout 18 let. Pokud je sňatek v souladu se společenským účelem manželství, může být snížena hranice na 16 let. To se samozřejmě děje jen ve výjimečných případech (např. otěhotnění mladistvé). Dále do manželství mohou vstoupit jen osoby svobodné, tedy nesmí být již v jiném manželství. Osoby musí mít způsobilost k právním úkonům. Pokud má osoba způsobilost omezenou, ke sňatku je potřeba povolení soudu. Manželství nemůže být uzavřeno mezi rodinnými členy, konkrétně mezi předky, potomky a sourozenci. Stejná pravidla se vztahují i na děti osvojené. K uzavření sňatku nemůže dojít, pokud byl jeden ze snoubenců donucen násilím. Manželství bude také prohlášeno za neplatné, pokud jeden ze snoubenců uzavřel sňatek pod výhrůzkou, nebo došlo k záměně identity. Jinými slovy, manželství je právoplatné, pokud bylo prohlášení muže i ženy svobodné a oba plně souhlasili.

Snoubenci před uzavřením sňatku musí vyplnit Dotazník k uzavření manželství (viz příloha č. 2), ve kterém první část vyplňují spolu s matrikářem, a to na základě veřejných listin a listin, které snoubenci předloží. Druhou část vyplní matrikář sám. Vedle vyplnění dotazníků musí doložit, že všechny podmínky k uzavření právoplatného sňatku splňují do jedné. Na příslušném matričním úřadu tak dokládají následujícími dokumenty⁶⁰:

- platný doklad, kterým je možné prokázat totožnost,
- rodný list,

⁵⁹ Výjimku tvoří například Turecko, ve kterém je věková hranice 17 let.

⁶⁰ Ministerstvo vnitra ČR: [Online] [Cit. 18. 1. 2011] Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/uzavreni-manzelstvi-podrobny-navod.aspx>

- doklad o státním občanství (lze prokázat občanským průkazem nebo cestovním dokladem),
- výpisy údajů z informačního systému evidence obyvatel o místě trvalého pobytu a o osobním stavu (lze prokázat občanským průkazem),
- v případě ovdovění úmrtní list zemřelého manžela,
- v případě rozvodu doklad o zániku předchozího manželství nebo partnerství,
- jde-li o osobu nezletilou, starší 16 let - rozhodnutí soudu o povolení uzavřít manželství opatřené doložkou o právní moci,
- v případě omezené právní způsobilosti rozhodnutí soudu o povolení uzavřít,
- manželství opatřené doložkou o právní moci.

K uzavření sňatku musí mít každý ze snoubenců svého svědka, který má za úkol dosvědčit, že svatební obřad proběhl. Musí jím být svéprávná osoba starší 18 let. Svědkem může být i cizinec, ale pokud nerozumí česky, je nutná přítomnost tlumočnicka.

Jako doklad o uzavření manželství slouží oddací list, který obsahuje informace o novomanželech (jméno, datum narození, osobní stav a rodné číslo), dále místo a datum sňatku, jméno a příjmení rodičů, dohodu o budoucím příjmení. Nutné jsou také informace o matričním úřadu, tj. název úřadu, jméno a podpis matrikáře a také číslo strany, na které je v matrice sňatek zapsán.

3.2 Druhy sňatků

Z výše pospané historie svatebních obřadů je jasné, že oblast manželských vztahů měla po dlouhá staletí na starosti církev a její církevní právo neboli právo kanonické. Kvůli nesmírné důležitosti manželské instituce se ovšem stala předmětem zájmu i pro stát. Státní zákonodárství však velmi čerpalo z práva

církevního. Ještě v 19. století se možnost civilního sňatku dostávala do všeobecného povědomí velice pomalu.⁶¹

Podle zákona si lze dnes vybrat mezi sňatkem církevním a civilním. To je však možné až od roku 1992. Od roku 1950 (zákonem o právu rodinném) do zmíněného roku byl civilní sňatek povinný a církevní byl obligatorní, ale právně bezvýznamný. Věřící snoubenci tak byli nuceni uzavřít sňatek i na národním výboru. Duchovnímu, který by uzavřel církevní sňatek bez předchozího civilního, hrozil trest odnětí svobody na jeden rok.⁶²

3.2.1 Občanský sňatek

Manželství uzavírá podle zákona o rodině osoba pověřená státem. Podle zákona se může jednat o starostu, místostarostu, pověřeného člena zastupitelstva obce. Na území hlavního města Prahy může dále oddávat primátor hlavního města Prahy, náměstek primátora či pověřený člen zastupitelstva hlavního města Prahy. Dále musí být při prohlášení účasten zaměstnanec místně příslušného matričního úřadu. Mimo Českou republiku, kromě příslušného orgánu cizího státu, může oddávat také kapitán lodi plující pod vlajkou České republiky, kapitán letadla registrovaného v České republice a velitel vojenské jednotky České republiky v zahraničí.⁶³

⁶¹ HORSKÁ, P., Naše prababičky feministky, Praha, 1999, s. 55.

⁶² HRDINA, I., Manželství v současném českém i kanonickém právu, [Online] [Cit 25. 2. 2011] Dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/15-20/16-hrdin.htm>

⁶³ Ministerstvo vnitra, [Online] [Cit 15. 2. 2011] Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/uzavreni-manzelstvi-v-pripade-primeho-ohrozeni-zi-vota.aspx>

3.2.2 Církevní sňatek

Církevní sňatek, jak již bylo zmíněno, je alternativou sňatku civilního. Prohlášení snoubenci činí před příslušným orgánem státem uznané církve a před církví pověřenou osobou. Místo je určeno předpisy církve nebo náboženské společnosti. K církevnímu obřadu je potřeba oddávajícím předložit osvědčení z matričního úřadu o splnění všech zákonných požadavků k uzavření manželství. Po obřadu je pak daný církevní orgán povinen doručit protokol o uzavření manželství příslušnému matričnímu úřadu, a to do tří pracovních dnů.⁶⁴

3.3 Místo pro svatební obřad

O místě, kde se svatba může konat, rozhoduje v místě určený úřad. Uzavřít manželství lze také na kterémkoliv místě, které povolí matriční úřad, pod který dané místo spadá. To znamená, že pokud si snoubenci chtějí vyměnit manželský slib mimo obřadní síň, musí získat povolení od matričního úřadu. V takovém případě je nutné zaplatit státem stanovený správní poplatek ve výši 1 000 Kč. Dalším výdajem jsou pak různě vysoké poplatky za pronájem míst, ve kterých se svatby konají. Takové služby nabízí za různé ceny veliké množství českých zámků a kaplí. Jako příklad můžeme uvést zámek Hrubý Rohozec na Trutnovsku. Za obřad na tomto zámku snoubenci zaplatí 5 000 Kč za nájem zámecké kaple nebo zámeckých zahrad. Dále pak již zmíněný správní poplatek (1 000 Kč) a režijní poplatek města, který činí 1 200 Kč. Celková částka za alternativu obřadní síně se tedy vyšplhá na 7 200 Kč. Levnější variantou je například hrad Valdštejn, na kterém snoubenci zaplatí celkově (včetně správního poplatku) 5 320 Kč. Na některých místech se

⁶⁴ Zákon č. 94/1963, zákon o rodině

nájem neplatí vůbec, takovým místem je například zřícenina hradu Vranov na Malé Skále.⁶⁵

3.4 Sňatek s cizincem

Český občan je oprávněn uzavřít sňatek s občanem jiného státu, a to jak civilní, tak církevní. K povolení obřadu je však potřeba více formalit než u občanů České republiky a také vzrostou náklady. Občan jiného státu musí zaplatit regulační poplatek 2 000 Kč a mimo dokumentů povinných pro české občany musí doložit následující dokumenty⁶⁶:

- potvrzení o osobním stavu a pobytu, je-li cizím státem vydáváno; jsou-li tyto údaje součástí předloženého dokladu o právní způsobilosti k uzavření manželství – potvrzení se nepředkládá;
- potvrzení o tom, že bude manželství v domovském státě cizince uznáno za platné, je-li uzavíráno zástupcem;
- potvrzení vydané Policií České republiky o oprávněnosti pobytu na území České republiky (neplatí, pokud jde o občana Evropské unie, občana jiného smluvního státu Dohody o Evropském hospodářském prostoru, nebo jeho rodinné příslušníky).

Podle údajů statistického úřadu je uzavírání sňatků českých občanů s cizinci velice častým jevem, a to zejména posledních 10 let. Zatímco v roce 1995 byl podíl sňatků s cizinci na celkovém počtu sňatků pouze 4,9, v roce 2009 byl podíl 9,1 %. V roce 2004 byl podíl zatím nejvyšší a to 9,8 %. Obecně ženy uzavírají sňatky s cizinci více než muži. V roce 2009 uzavřelo 4 177 českých občanů sňatek s občany jiných států. Z toho významně vyšší je počet českých žen, které se

⁶⁵ Stránky města Trutnov: [Online] [Cit. 23. 2. 2011] Dostupné z: <http://www.turnov.cz/mestsky-urad/svatebni-obrady/svatebni-obrady.html>

⁶⁶ Ministerstvo vnitra ČR: [Online] [Cit. 18. 2. 2011] Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/uzavreni-manzelstvi-statniho-obcana-ceske-republiky-s-cizincem-na-uzemi-ceske-republiky.aspx>

provádaly za cizince (2 374). Na opačné pohlaví tak připadá 1 803 svazků uzavřených s cizinkami.⁶⁷

Statistický úřad také uvádí údaje týkající se nejčastějších občanství, které si čeští občané volí. Nejčastější jsou manželství uzavřená mezi Čechy a Slováky. Přičemž muži si manželky z toho sousedského státu volí mnohem častěji. Zastoupení je u nich téměř poloviční. Jinými slovy, téměř každou druhou cizinkou, která se provdá za českého muže je Slovenka. Na druhém místě si čeští muži volí za manželky Ukrajinky, na třetím Rusky a na čtvrtém místě následují Polky. Páté místo také patří zemi z východní Evropy, a to Bělorusku.

U žen se národnostní složení od mužů zásadně liší. Po občanech Slovenska je nejvyšší počet sňatků Čechů s občany Německa a následně Spojeného Království. Významný je také počet sňatků s občany USA. Do první pětky se v roce 2009 již nedostali Vietnamci, kteří ovšem v roce 2004 byli po Slovácích hned na druhém místě.

Ze statistik také vyplývá další zajímavý rozdíl ve smíšených manželstvích českých žen a mužů. U mužů výše zmíněných 5 skupin státního občanství zahrnují téměř osmdesát procent (79,8 %) ze všech smíšených manželství (Čech + cizinka). Zatímco u českých žen je rozmanitost zemí původu jejich snoubenců o poznání vyšší. Podíl nejčtenějších pět zemí původu, tj. Slovensko, Německo, Velká Británie, USA, Ukrajina je pouze 54,5 %.⁶⁸

3.5 Svatba a sezónní trendy

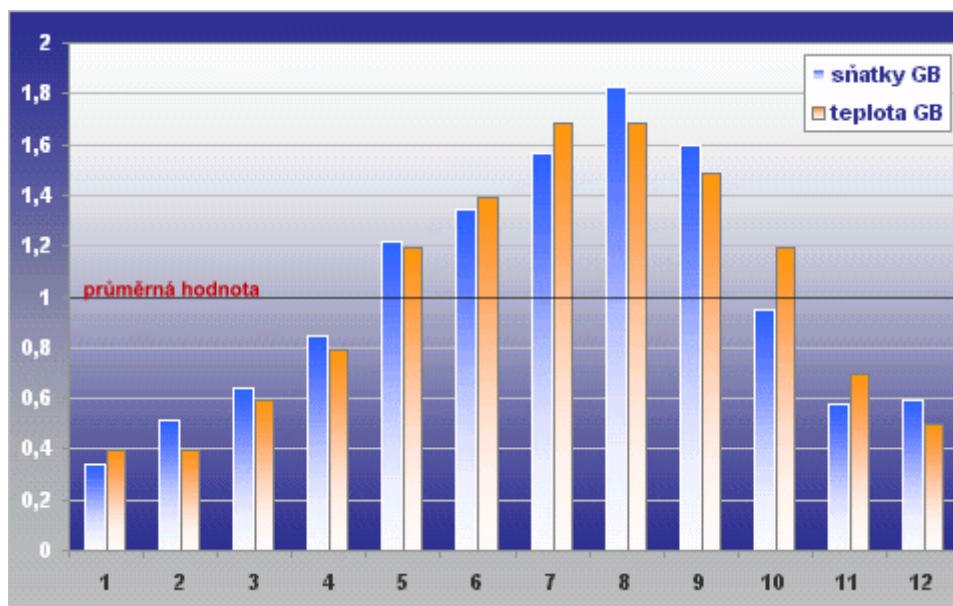
Sňatek lze uzavřít v jakýkoliv den v jakémkoliv měsíci v roce a záleží jen na snoubencích, jaké datum si zvolí. Co ale ovlivní snoubence ve výběru data pro svůj výjimečný den? Do veliké míry je to počasí. Je více než jisté, že svatební

⁶⁷ Český statistický úřad [Online] [Cit. 10. 2. 2011] Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/8F0039EF64/\\$File/400710a2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/8F0039EF64/$File/400710a2.pdf)

⁶⁸ Český statistický úřad [Online] [Cit. 11. 2. 2011] Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/8F0039EF64/\\$File/400710a2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/8F0039EF64/$File/400710a2.pdf)

šaty ušpiněné od bláta a déšť bubnující na okna obřadní síně či kostela není pravděpodobně snem žádné nevěsty. Díky tomu lze předpokládat, že většina lidí bude volit dny slunečné a teplé. Důkazem toho je graf č. 1, který ukazuje závislost počtu sňatků na průměrné teplotě vzduchu ve Velké Británii.

Graf č. 1 Průměrné hodnoty sňatků v Anglii a Walesu za roky 1992-2002 v závislosti na průměrných hodnotách teploty vzduchu Anglii a Walesu za roky 1992-2002

Legenda: Hodnoty na svislé ose Y vyjadřují odchylku od průměrné hodnoty (1). Zdroj: Portál Demografie.cz: [Online] [Cit 20. 2. 2011] Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=41

Podle grafu č. 1 lze usoudit, že snoubenci se počasím opravdu řídí. Nejvyšší počet sňatků je ve Velké Británii uzavřen v srpnu, poté v září a červenci, kdy jsou teploty nejvyšší. Počet sňatků v daném měsíci tedy koreluje s teplotou.

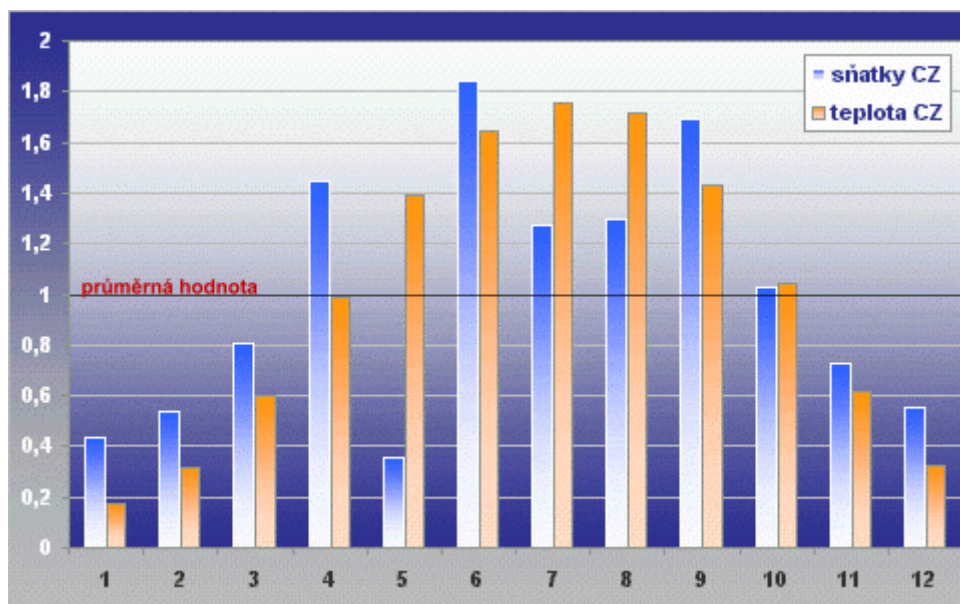
V České republice lidé také volí pro svůj svatební den hlavně teplé měsíce, ale překvapivě ne ty nejteplejší (červenec a srpen). Nejoblíbenějším měsícem pro uzavření sňatku je červen a druhým pak září. Podle grafu č. 2 lze také konstatovat, že nejméně oblíbené pro uzavírání sňatku jsou měsíce zimní, tedy prosinec, leden a únor, kdy je teplota velice nízká. Jak ukazuje graf č. 1, v těchto měsících je nejméně svateb i ve Veliké Británii.

Důvodem, proč Češi upřednostňují červen a září před nejteplejšími měsíci v roce, jsou z velké části letní prázdniny, o kterých jsou lidé často na dovolené,

a snoubenci se oprávněně mohou obávat, že jim na obřad nedorazí všichni, které by si tam přáli mít.

S volbou měsíce se také pojí velice zajímavý společenský jev, a tím je pověřivost. i přesto, že v květnu jsou v České republice teploty podobné jako v září, je květen druhým nejméně voleným měsícem pro svatební obřad (hned po nejchladnějším měsíci v roce lednu). Počasí tedy v tomto případě nehraje velikou roli. Je tedy více než jisté, že většina lidí se obává pověry: *na svatbu v máji, do roka máry*, a pro svůj svatební obřad pro jistotu volí jiný měsíc. Podle statistik Českého statistického úřadu se počet sňatků v květnu drží na nízkém čísle již přes 60 let. Je možné, že tato pověra se bude z všeobecného povědomí vytrácet a lze i předpokládat, že dnešní mladé generace ji již příliš neznají. Je však také více než pravděpodobné, že ji někdo ze starších generací snoubencům opět připomene.

Graf č. 2: Průměrné hodnoty sňatků v ČR za roky 1989, 1995, 2000, 2003 v závislosti na průměrných hodnotách teploty vzduchu v ČR za roky 1960-2000

Legenda: Hodnoty na svislé ose Y vyjadřují odchylku od průměrné hodnoty (1).

Zdroj: Demografie.cz[Online] [Cit. 15. 1. 2011] Dostupné z:
http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=41

3.6 Sňatečnost

3.6.1 Definice sňatečnosti

Sňatečnost lze definovat jako uzavírání sňatků na základě zákonem daných podmínek a je sledována jako hromadný demografický jev. V demografii je sňatek považován za demografickou událost opakovaného charakteru, která však, na rozdíl od úmrtí nebo narození, nemusí nastat u celého vzorku zkoumané populace. Při zkoumání sňatečnosti se bere v úvahu sňatku schopné obyvatelstvo, což je soubor osob, které splňují zákonné podmínky k uzavření sňatku. Sňatečnost se vyjadřuje hrubou mírou sňatečnosti, která udává počet sňatků na 1 000 obyvatel za rok. Hodnoty hrubé míry sňatečnosti odrážejí změny v populačním klimatu. Sňatečnost je ovlivněna věkovou strukturou obyvatelstva. Vzhledem k tomu, že se věková struktura v jednotlivých zemích může měnit, není sňatečnost příliš vhodná pro mezinárodní srovnání.⁶⁹ I přesto OSN vydává statistické informace o sňatečnosti ve všech členských zemích, při posuzování těchto dat je ovšem potřeba hlubší analýza.

3.6.2 Vývoj sňatečnosti

Jaký je trend v uzavírání sňatku dnes a jaký byl v minulosti? Kolik lidí dnes do manželství vstupuje? Mění se míra sňatečnosti? Na tyto otázky nám mohou pomoci odpovědět zejména demografické ročenky vypracované Českým statistickým úřadem. Vývoj sňatečnosti je předmětem zkoumání mnoha sociologických studií. Zkoumání sňatečnosti neboli uzavírání sňatků, je posuzováno v kontextu dalších demografických komponentů, jako je porodnost, rozvodovost a úmrtnost. Ve vyhodnocování výsledků je nutné brát v úvahu několik zásadních faktorů. Mezi ně patří ekonomická a politická situace, věkové složení obyvatelstva,

⁶⁹ PETRUSEK, M., a kol., Demografie (nejen) pro demografy, Praha, 1998, s. 37-38.

společenské a kulturní hodnoty. Za čísla, udávajícími počet uzavřených manželství v daném roce, tedy stojí mnoho souvislostí.

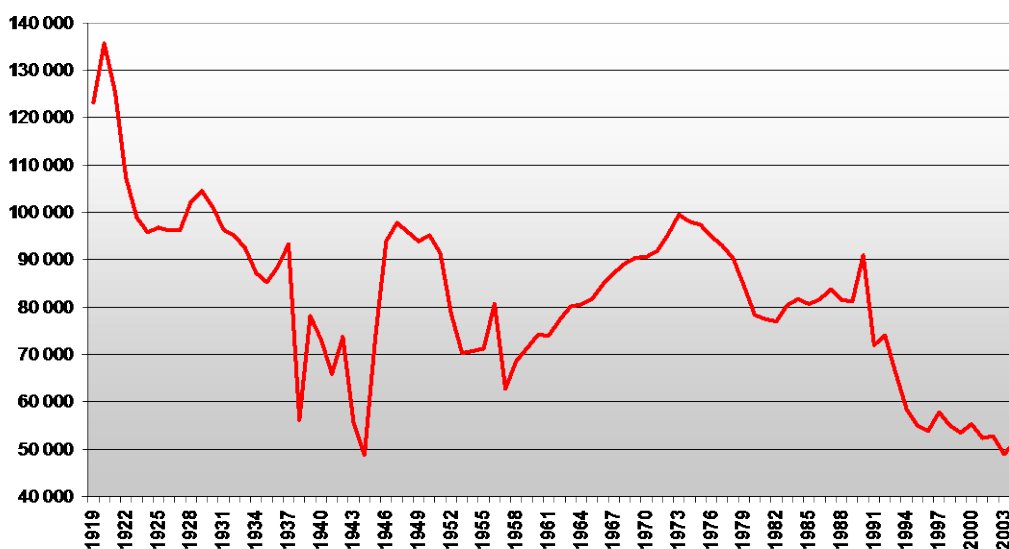
3.6.3 Vývoj v České republice

Z demografických rozborů lze jednoznačně konstatovat, že uzavřených sňatků v České republice rok od roku ubývá. Vzhledem k měnícímu se počtu obyvatel je nejpřesnějším ukazatelem počet sňatků na 1 000 obyvatel. V současné době uzavírá sňatek přibližně 5 lidí na 1 000 obyvatel za rok. V roce 2009 poklesl počet dokonce na 4,2. Toto číslo je v porovnání s minulostí velice nízké.

Statistický úřad poskytuje informace o počtu sňatků od roku 1785, kdy uzavřelo sňatek 9 lidí na 1 000 obyvatel (9,0). Přibližně stejná čísla platila v celém 19. století, kdy průměrně uzavíralo manželství 8 lidí na 1 000 obyvatel. Stejný trend pokračoval až do 1. světové války. Historické události se odrážejí i na míře sňatečnosti, a proto 1. světová válka zapříčinila rapidní pokles počtu sňatků (na 3,8). Po válce pak následně počet výrazně stoupl. V roce 1919 byl počet sňatků na 1 000 obyvatel 12,4 a v roce 1920 dokonce 13,6, což je vůbec nejvyšší počet sňatků v historii (od roku 1785). Do 2. světové války se průměrně sezdávalo 9 lidí na 1 000 obyvatel za rok. Během války již statistiky nezaznamenávají takový prudký pokles sňatečnosti jako za války první. Počet sňatků se sice snížil (8,35), ale stále byl o poznání vyšší v porovnání se současnými hodnotami. Do roku 1989 počet sňatků pozvolna klesal, ale stále se držel nad hranicí 7,5 sňatků na 1 000 obyvatel za rok. Od pádu komunismu pak počet začal klesat velice rychle. Od roku 1994 nebylo v jednom roce uzavřeno více než 5,6 sňatků na 1000 obyvatel.

V následujícím grafu č. 3 je zaznamenán vývoj sňatečnosti od roku 1919 do roku 2003, kdy počet sňatků byl vysoký právě díky konci války. Následný pokles počtu uzavřených manželství během jednoho století je zde velice zřetelný, stejně jako významný pokles během druhé světové války, a následný strmý růst po jejím konci.

Graf č. 3: Počet uzavřených sňatků v letech 1919 – 2003

Zdroj: Katedra geografie, Univerzita Palackého v Olomouci: [Online] [Cit. 10. 2. 2011] Dostupné z: http://www.geography.upol.cz/soubory/lide/ptacek/GOAS/GOS_4.ppt

3.6.4 Důvody proměny sňatečnosti

Pokles počtu sňatků je dán mnoha faktory. Zatímco v dávné minulosti byla příčinou například velká neúroda nebo války, dnes jsou důvody zejména společenského charakteru. Jedním z hlavních důvodů je změna vnímání rodiny a jejích funkcí. V preindustriální době to byla velice významná ekonomická jednotka, která byla založena na dělbě práce. Emoce a láska se staly důležitou součástí rodiny až ve 20. století.⁷⁰ Sňatky se tedy již neuzavíraly hlavně z praktických důvodů, ale důvodem k uzavření sňatku byla láska mezi partnery. Takový vztah je zajisté těžší nalézt, než vztah pragmaticky domluvený.

Zásadní vliv na partnerské a potažmo manželské soužití má individualizace. Roste zejména individualizace žen, které již nechtějí být jen v domácnosti. Chtějí si také budovat vlastní životní dráhu. S budováním kariéry a vlastní samostatností, tak již nejsou ekonomicky závislé na muži. Instituce manželství tak pro mnohé ztratila význam. K situaci se vyjadřuje i profesor Jan Sokol: „Dnes je rodina velice

⁷⁰ DUDOVÁ, R. a kol., Souvislosti proměn pracovního trhu a soukromého, rodinného a partnerského života, Praha, 2007, s. 19.

*oslabená prostě tím, že člověk může žít i bez ní, možná dokonce pohodlněji. Není divu, že se tolik manželství rozpadá, protože zaměstnání a kariéra lidi nespojuje, ale často vede každého jinam. Spíš se člověk diví, kolik lidí do manželství přesto vstupuje, a některým to vydrží na celý život.*⁷¹ Dále ovšem zdůrazňuje, že pro děti je rodina a rodinná láska stále důležitější. Instituci manželství tedy v žádném případě nezavrhuje, a naopak upozorňuje na nutnost jejího zachování, a to zejména kvůli dětem. Obecně vzato uzavírání sňatku je hlavně věcí soukromou a jediným pádným důvodem je láska dvou lidí.

Pokles počtu uzavřených sňatků je zajisté také zapříčiněn stále oblíbenějšími alternativami partnerského soužití. Jednou z nich je nesezdané soužití neboli kohabitace, která je populárnější u čím dál většího počtu párů. Často se jedná o tzv. manželství na zkoušku, při kterém si dvojice vyzkouší společný život před uzavřením sňatku. Pokud jim společné bydlení vyhovuje, sňatek uzavrou, ale často je impulzem až otěhotnění ženy. Sociologické studie Jany Chaloupkové a Petry Šalamounové s názvem *Postoje k manželství a rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě* uvádí, že tento model je od sedmdesátých let stále více oblíbený. Náš slavný psycholog Zdeněk Matějček upozorňuje, že manželství nanečisto nemusí vždy být zárukou budoucího šťastného manželství. Neodsuzuje tento způsob soužití, ale zároveň upozorňuje na jeho nevhodnost pro výchovu dětí.⁷² Největším odpůrcem nesezdaného soužití nebo manželství nanečisto je pak samozřejmě církev. Ta od toho způsobu soužití odrazovala již po staletí, ale i dnes lze na různých webových stránkách s duchovní tematikou najít články psychologů, kteří mají mladé lidi od kohabitace odradit. Za vše v tomto ohledu lze uvést citát z promluvy Jana Pavla II. k mladým lidem v Montrealu: *„Ne, člověk nemůže žít jen tak na zkoušku. Na zkoušku se nelze darovat, ani umřít, ani milovat!*“⁷³ Vzhledem k tomu že Česká republika je jednou z neateističtějších zemí v Evropě, na většinu lidí nemá církev vliv ani v tomto ohledu, a tak nelze očekávat, že si lidé slova Jana Pavla II. budou brát příliš k srdci.

⁷¹ SOKOL, J., Zamilovanost není až moderní vynález [Online] [Cit. 15. 3. 2011] Dostupné z: <http://www.rodinnyzivot.eu/>

⁷² MATĚJČEK, Z., *Psychologické eseje (z konce kariéry)*, Praha, 2004, s. 174.

⁷³ ANGE, D., *Tvé tělo je stvořeno pro lásku*, Kostelní Vydří, 1998, s. 129.

Vedle nesezdaného soužití výše uvedená sociologická studie zmiňuje nový trend v partnerském soužití. Ten je v anglické a holandské literatuře označován jako „Living apart together“. V takovémto vztahu dvojice nežije společně v jedné domácnosti, a to i přesto, že jim to podmínky dovolují.

Neformálním svazkům dávají lidé přednost z mnoha důvodů. Jedním z nich je podle zmíněné studie i nákladnost svateb. Nikoho asi nepřekvapí, že k neuzavření sňatku vede mnohé páry i možnost jednoduššího rozchodu. Dalším důvodem je i vyšší rovnost obou ve vztahu, ve kterém jsou například domácí práce spravedlivěji rozděleny. O tento argument se opírají zejména vzdělané ženy.⁷⁴ Tomuto názoru ovšem lze oponovat argumentem, že i moderní manželství prochází vývojem, a čím dál víc se liší od tradičního modelu, kdy žena zastává veškerou práci v domácnosti. Velice dobrým příkladem může být Finsko, ve kterém je zvykem rovnoměrné rozdělení domácích prací mezi oba partnery, a to i v manželství.⁷⁵

3.6.5 Vývoj sňatečnosti – mezinárodní srovnání

Jak již bylo zmíněno, obecně mezinárodní srovnání sňatečnosti není nikdy příliš přesné, protože je závislé na věkovém složení obyvatelstva. Pokud ovšem srovnáváme země s podobnou skladbou obyvatelstva, která v Evropě a dalších vyspělých státech je, výsledky lze brát za validní. Velice podrobně se mezinárodnímu srovnání sňatečnosti věnují dokumenty rodinné databáze (Family Database) OECD. Dalším významným zdrojem informací je sekce statistiky OSN (United Nations Statistics Division).

S průměrným počtem 4, 6 sňatků na 1 000 obyvatel Česká republika (Czech Republic) nevybočuje z průměru, který je dnes v centrální Evropě. Stejný počet sňatků je ve většině evropských států. Podobná intenzita sňatečnosti jako u nás je, podle statistik vydaných OSN (United Nations Statistics Division) v roce 2008, například v Irsku (Ireland), Velké Británii (Great Britain), Německu (Germany)

⁷⁴ ŠALAMONOVÁ, P., CHALOUPKOVÁ, J., Postoje k manželství a, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě, Praha, 2004, str. 15

⁷⁵ Soukromá korespondence s Terhi Lehtinen (Finsko), 23. 10. 2010

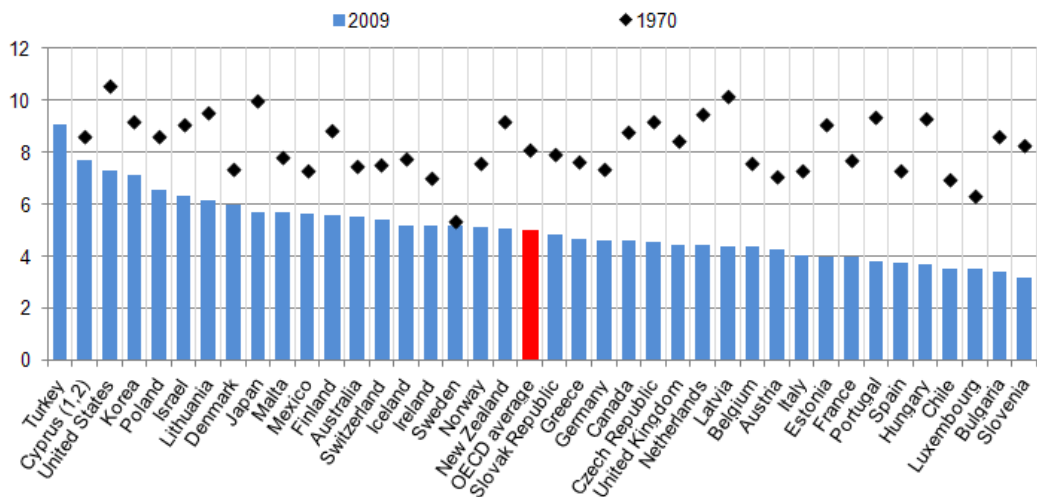
nebo Švýcarsku (Switzerland). Nejvyšší sňatečnost v Evropě je v Bělorusku (8,1), na Ukrajině (7,6) a také v některých balkánských státech jako například Moldávie (7,6) nebo Makedonie (7,3). Naopak nejnižší sňatečnost je ve Slovinsku (Slovenia) s pouhým počtem 3,2 sňatků na 1 000 obyvatel. Nízký počet je také v Itálii (Italy), Lucembursku (Luxembourg), Francii (France) nebo Portugalsku (Portugal).⁷⁶

Graf č. 4 (na str. 36) zobrazuje míru sňatečnosti ve vybraných zemích OECD v roce 2009. Zajímavá je vysoká míra sňatečnosti ve Spojených státech (United States), kde na 1 000 obyvatel připadá přibližně 7,5 sňatků. To je v porovnání s průměrem zemí OECD (OECD average) vysoké číslo. Vysoké míra sňatečnosti je také v Koreji (Korea). Naopak nejnižší počet sňatků na 1 000 obyvatel připadá již vedle zmíněných evropských zemí také na Chile (Chile).

Vyneseny jsou také hodnoty pro rok 1970, které v porovnání s rokem 2009 jasně naznačují pokles míry sňatečnosti ve všech zemích. Výjimku tvoří Švédsko (Sweden) a Dánsko (Denmark), ve kterých již v tomto roce byla míra sňatečnosti relativně nízká, a za posledních téměř 40 let se počet sňatků skoro nezměnil. V roce 1970, kdy průměrná míra sňatečnosti v zemích OECD byla osm, bylo Švédsko se svým počtem pěti sňatků na 1 000 obyvatel hluboko pod průměrem, ale dnes je již v tomto ohledu zemí s průměrnou sňatečností. Opačný vývoj má míra sňatečnosti v České republice, ve které v roce 1970 bylo uzavřeno 9,2 sňatků na 1 000 obyvatel, což byla více než průměrná hodnota v zemích OECD v té době. Naopak v roce 2009 byla průměrná míra sňatečnosti v České republice nižší než celkový průměr OECD. Z grafu lze vyčíst, že velice podobný vývoj jako u nás je v Estonsku (Estonia), kde v roce 1970 byla míra sňatečnosti byla velice podobná jako u nás (okolo devíti) a během téměř 40 let klesla o více než polovinu. V Estonsku tak v roce 2009 uzavřeli sňatek čtyři lidé na 1 000 obyvatel. Podobných hodnot dosahuje další pobaltský stát Lotyšsko (Latvia), kde je míra sňatečnosti také nízká. Naopak v jejich sousedském státě Litvě (Lithuania) je sňatečnost nadprůměrná a dosahuje hodnoty šesti sňatků na 1 000 obyvatel.

⁷⁶ United Nations Statistics Division [Online] [Cit. 10. 2. 2011] Dostupné z: <http://unstats.un.org/unsd/demographic/products/dyb/dyb2006/Table23.pdf>

Graf č. 4: Míra sňatečnosti v zemích OECD na 1 000 obyvatel

Legenda: Hodnoty na svislé ose Y vyjadřují hrubou míru sňatečnosti; osa X vyjadřuje počet sňatků na 1 000 obyvatel za jeden rok. Zdroj:OECD.org [Online] [Cit. 10. 2. 2011] Dostupné z: <http://www.oecd.org/dataoecd/4/19/40321815.pdf>

3.7 Věk při prvním sňatku

Jedním ze základních faktorů, které lze ve vývoji sňatečnosti sledovat, je věk, ve kterém lidé uzavírají manželství. Stejně jako míra sňatečnosti, průměrný věk při prvním sňatku se v průběhu času mění, a není tedy stálou veličinou. Statistiky sledují dvě různé hodnoty. Tou první je věk při prvním sňatku a tou druhou je průměrný sňatkový věk. Ten je vždy vyšší, protože ho zvyšují rozvedení lidé, kteří se žení či vdávají opakovaně, a tedy v pozdějším věku. Zajímavější je sledovat věk při prvním sňatku, na kterém lze velice dobře pozorovat změny v průběhu historie.

Pátrání v historii po demografických údajích včetně sňatečnosti komplikovala historickým demografům často nízká kvalita pramenů. Těmi důvěryhodnějšími byly církevní matriky a soupisy obyvatel, které od 16. století lze považovat za nejkvalitnější zdroje. Podle nich lze zjistit, že v tomto století bylo příznivé prostředí pro vzestup sňatečnosti.⁷⁷ Průměrný věk při prvním sňatku byl ovlivňován několika faktory. Zásadní vliv na průměrný věk mělo sociální postavení

⁷⁷ FIALOVÁ, L. a kol., Dějiny obyvatelstva českých zemí, Praha, 1998, s. 92.

snoubenců. V měšťanských rodinách tak byly hodnoty průměrného sňatkového věku vyšší než v rodinách žijících na venkově. Výjimkou však byly rodiny šlechtické, ve kterých se sňatky uzavíraly ve velmi nízkém věku. Například v Anglii na začátku 17. století byl průměrný sňatkový věk mužských šlechticů 24,28 let. U žen byl věk dokonce 19,39 let. Bezesporu lze tento jev vysvětlit sňatkovou politikou šlechtických rodin. U měšťanů a sedláků byl průměrný věk sňatku pro muže přibližně 26,5 let a pro ženy 23 let. Historikové Jan Horský a Markéta Seligová to vysvětlují tím, že oddalování sňatku bylo spojeno s čekáním na možnost převzít živnost nebo stavení po rodičích či prarodičích.⁷⁸

Věk snoubenců se vedle sociálního postavení také lišil místně. Průměrný věk při prvním sňatku byl vyšší ve městech než na venkově. V 18. století se průměrný věk ženichů ve městech při prvním sňatku blížil třiceti letům. Stejně tak na Moravě se lidé brali průměrně mladší než v Čechách. Věk se lišil také v různých zemích. V Českých zemích v té době byl průměrný věk nižší než v západní Evropě. Na druhou stranu v porovnání se zeměmi směrem na jih a východ byl věk o něco vyšší.

Průměrný věk ženichů a nevěst při prvním sňatku se tradičně lišil. V 17. století byl věk žen při svatbě nižší než věk mužů. Muži se tradičně ženili přibližně o 3 roky později, než se vdávaly ženy. Tento trend následoval i v 18. století, průměrný věkový rozdíl mezi ženichem a nevěstou byl tehdy dokonce 4 až 5 let.⁷⁹ Věkový rozdíl se drží až dodnes, kdy je věkový rozdíl mezi pohlavími průměrně tři roky.

Naopak veliká změna proběhla v průběhu 20. století v uzavírání sňatků velice mladých nevěst a ženichů. Pokles sňatků uzavřených mezi velmi mladými lidmi je velice zásadní. Zatímco v roce 1950 uzavřelo sňatek 1 209 dívek ve věku pouhých 16 let, v roce 1990 uzavřelo sňatek 441 stejně starých dívek. V roce 2000 se vdávalo v 16 letech jen 25 dívek. Stejný vývoj mají i další věkové skupiny. Zatímco se v roce 1950 vdávalo 3 192 žen ve věku 17 let, v roce 2000 byly sňatky takto mladých dívek velice neobvyklé a za celý rok uzavřelo sňatek jen

⁷⁸ HORSKÝ, J., *Rodina našich předků*, Praha, 1997, s. 68.

⁷⁹ FIALOVÁ, L. a kol., *Dějiny obyvatelstva českých zemí*, Praha, 1998, s. 158.

74 sedmnáctiletých nevěst. Stejný vývoj lze pozorovat i o rok starších dívek. V roce 1950 bylo 7 031 nevěst ve věku 18 let a v roce 1965 to pak bylo dokonce 12 794 osmnáctiletých, v onom roce to byla druhá největší věková skupina, která uzavírala sňatek hned po 19letých. V roce 1990 počet 18letých nevěst poklesl na 6 290 a v následujících deseti letech se snížil o další 4 000. V roce 2000 tak bylo uzavřeno jen 1 935 sňatků v této věkové skupině. Z následující tabulky také vyplývá, že ve věkové skupině od 15 do 22 let bylo v roce 1950 uzavřeno třikrát více sňatků, než na přelomu 21. století. Velice podobný je i vývoj sňatkového věku ženichů, ovšem, jak již bylo zmíněno, muži se žení přibližně o 3 roky starší než ženy, a proto ženichů ve věku od 15 do 18 let bylo znatelněji méně než nevěst.

Tabulka č. 1: Počet svateb za určitý rok podle věku nevěsty

Věk	Rok sňatku										
	1950	1955	1960	1965	1975	1985	1990	1995	2000	2005	2009
15	25	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
16	1 209	595	693	623	651	498	441	103	25	17	9
17	3 192	1 885	2 659	2 759	2 584	1 816	1 894	417	74	27	16
18	7 032	6 895	10 408	12 794	11 505	9 246	12 720	4 092	980	423	241
19	9 712	8 206	11 146	14 216	13 704	11 070	14 150	6 260	1 935	747	406
20	10 386	8 877	10 566	12 273	13 232	11 248	12 407	7 015	3 134	1 247	787
21	9 831	8 230	8 017	9 771	11 092	9 046	9 217	6 527	4 241	1 797	1 088
22	8 542	6 753	5 989	6 407	8 495	6 438	6 963	5 006	4 915	2 330	1 501

Zdroj: Český statistický úřad – vybrané demografické údaje

Před rokem 1989 vstupovali lidé do prvního manželství o mnoho mladší než v posledních letech. V období 1961-1988 se svobodné dívky vdávaly již okolo svých dvacátých narozenin. Průměrný sňatkový věk žen byl 21,4 až 21,8 let a u mužů 24,2 až 24,9 let. Od roku 1989 se věk snoubenců začal zvyšovat a svými hodnotami se rovnat zemím v západní Evropě.

Z následné tabulky č. 2, která byla vypracována podle dat z Českého statistického úřadu a podle Národní zprávy o rodině, vydané v roce 2003 Ministerstvem práce a sociálních věcí, lze pozorovat postupný růst věku u obou pohlaví od roku 1989. V tomto roce byl průměrný sňatkový věk u žen jen 21,8 let

a u mužů 24,6. Během následných 13 let věk postupně rostl a v roce 2002 byl průměrný sňatkový věk u žen 27,2 a u mužů dokonce 29,7. U žen tak vzrostl průměr o šest a u mužů o pět let.

Dá se tedy předpokládat, že lidé vstupují do manželství více psychicky a sociálně zralí. To je obecně pozitivní a pro vývoj společnosti přínosný jev. Se stoupajícím věkem lze u snoubenců předpokládat více životní zkušenosti a rozvahy, díky které nedělají unáhlené kroky při důležitých životních rozhodnutích, jako je uzavření manželství.

Někteří psychologové ovšem varují před přílišným vyčkáváním v dlouholetém vztahu. Například Ivo Plaňava uvádí, že uzavření svazku po více než tříletém vztahu může mít na manželství negativní vliv stejně jako uzavření sňatku do půl roku známosti.⁸⁰ Stejně tak i Pavel Říčan varuje před tzv. „přezrálým vztahem“, do kterého se pár může prokrastinací a oddalováním uzavření manželství dostat.⁸¹

Tabulka č. 2: Průměrný věk při prvním sňatku ve vybraných letech

Rok	1989	1999	1991	1993	1995	1996	1998	1999	2000	2001	2002	2004	2006	2009
Muži	24,6	24	24,7	25,4	26,7	27,1	28,1	28,5	28,9	29,2	29,7	29	29,7	31,9
Ženy	21,8	24,4	22,2	23,2	24,6	24,9	25,8	26,2	26,5	26,9	27,2	26,3	27,1	29,2

Zdroj: Český statistický úřad – vybrané demografické údaje

3.7.1 Průměrný věk ženicha a nevěsty v mezinárodním srovnání

Věk snoubenců při prvním sňatku se významně liší v jednotlivých zemích OECD. Zatímco v Polsku je průměrný věk nevěst a ženichů 25 let, ve Švýcarsku (Switzerland) je to okolo 32 let. V České republice je průměrný sňatkový věk stále nižší než ve většině zemí severní a západní Evropy. V podobném průměrném věku jako u nás uzavírají sňatek v Kanadě (Canada), Maďarsku (Hungary) nebo Portugalsku (Portugal). Tento rozdíl mezi jednotlivými zeměmi poukazuje

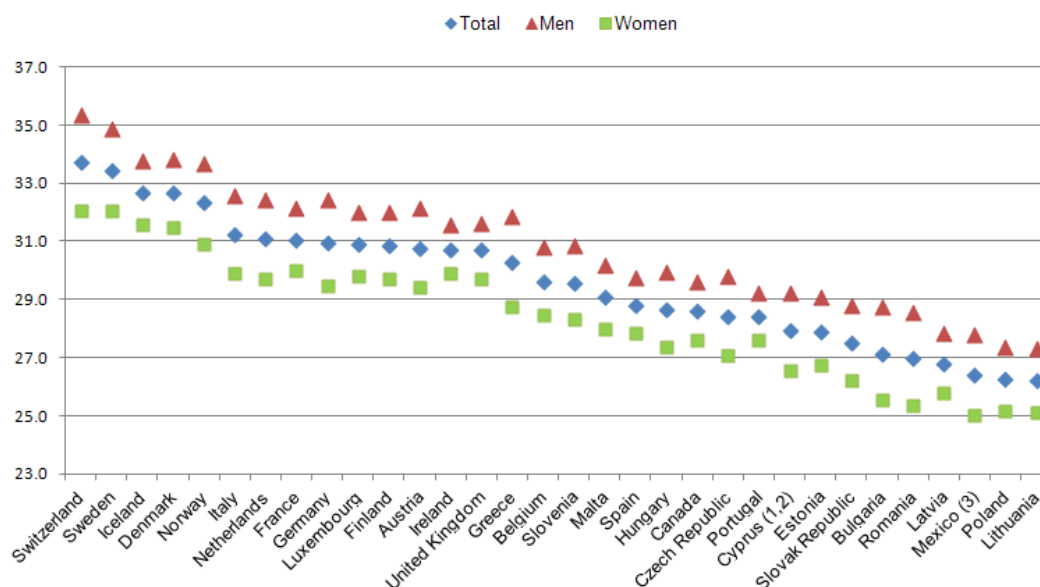
⁸⁰ PLAŇAVA, I., Jak se (ne)rozdávět, Praha, 1994, s. 19.

⁸¹ ŘÍČAN, P., Cesta životem, Praha, Portál, 2006, s. 251

na variabilitu přístupů k dlouholetým vztahům. Kohabitace (nesezdané soužití) se stala nepostradatelnou formou soužití například v severských státech, kde je manželství stále častěji odkládáno, anebo přímo nahrazováno.

Zajímavý je také věkový rozdíl mezi ženichy a nevěstami. Obecně lze konstatovat, že průměrný věk při prvním manželství je ve všech zemích u mužů vyšší než u žen. Věkové rozmezí se však v jednotlivých státech liší. Velice malý věkový rozdíl mezi snoubenci je například v Portugalsku (Portugal), kde je muž průměrně starší než žena jen o 1,6 roku. Naopak ve Švýcarsku (Switzerland) nebo v České republice je mezi mužem a ženou rozdíl až 3 roky. V Rakousku (Austria), Švýcarsku a Lucembursku se věkový rozdíl za posledních 15 let rapidně zvýšil. Naopak opačný trend, tedy významné věkové přiblížení snoubenců, byl zaznamenán v Řecku (Greece) a Portugalsku (Portugal)⁸²

Graf č. 5: Průměrný věk při první sňatku mužů (men), žen (women) a celkový průměr (total) ve vybraných zemích

Legenda: Osa Y znázorňuje věk. Zdroj: OECD Family Database [Online] [Cit. 10. 2. 2011] Dostupné z: <http://www.oecd.org/dataoecd/4/19/40321815.pdf>

⁸² OECD Family Database: [Online] [Cit. 10. 2. 2011] Dostupné z: <http://www.oecd.org/dataoecd/4/19/40321815.pdf>

4. PRAKTICKÁ ČÁST: POHLED STŘEDOŠKOLSKÝCH STUDENTŮ NA SVATBU

4.1 Předmět výzkumu

Předmětem výzkumu jsou postoje mladých lidí, konkrétně studentů středních škol, k svatbě a svatebním zvykům. Zjištění pohledu mladých lidí na svatbu není jen zajímavým poznatkem pro sociology a psychology, ale je také velice přínosný i pro učitele základů společenských věd, kteří by měli u svých studentů rozvíjet kladné životní hodnoty, a tím bezesporu láska a zdravé partnerské soužití jsou. Právě proto je má práce zaměřena na pohled studentů středních škol na dané téma.

Z teoretické části je zřejmé, že svatba je rituál, který je nenahraditelný, a manželské pouto je něčím posvátným. A to možná dnes i více než kdykoliv předtím, vzhledem k tomu, že je založené na lásce a uzavřené zcela dobrovolně. Odborníci se shodují na důležitosti tohoto pouta, ale také na samotném obřadu, který má v lidském životě nezastupitelnou roli. Uvědomují si ovšem tato fakta mladí lidé? Uvědomují si posvátnost svatebního obřadu, nebo jej považují za přežitou formalitu? Chtějí se dnes vůbec mladí lidé ještě brát? Tyto a další otázky se pokusí zodpovědět následný výzkum.

4.2 Výzkumné otázky

Základní cílem výzkumu je zjistit pohled mladých lidí na svatbu, a to jednak na samotný obřad, jednak na instituci manželství jako takovou. Dalším úkolem je pak porovnání představ studentů s dostupnými statistikami týkající se sňatečnosti. Vedle potvrzování níže stanovených hypotéz si ve své práci také za úkol stanovují odpovědět na následující výzkumné otázky:

1. Plánují mladí lidé v budoucnu uzavřít sňatek?

2. Jaký význam pro studenty svatba má?
3. Jaké svatební a předsvatební zvyky jsou pro studenty důležité? V čem se liší názory chlapců a dívek na ně?
4. Liší se pohled studentů střední odborné školy a gymnázia na uzavírání sňatků a na manželství?
5. Liší se pohled dívek a chlapců na věk a předpokládanou délku vztahu před uzavřením sňatku?
6. Jakou mají studenti představu o svatebním dnu? Liší se tyto představy u chlapců a u dívek?
7. Jaké důvody studenty odrazují od uzavření sňatku a jaké by je přiměly svůj negativní postoj změnit?
8. Jakou formu partnerského soužití upřednostňují studenti, kteří o uzavření sňatku neuvažují?

4.3 Hlavní a dílčí hypotézy

Podle klesajícího počtu sňatků zaznamenaného v statistikách Českého statistického úřadu, by se dalo předpokládat, že významná část mladých lidí nebude se svatbou ve svém životním plánu počítat, a dá přednost jiným typům partnerského soužití, zejména kohabitaci. Ovšem práce prozkoumávající názory mladých a svobodných lidí tuto představu vyvracejí. Například práce Ludmily Fialové a kol., která popisuje představy mladých svobodných lidí právě o manželství, uvádí, že 90 % mladých lidí plánuje sňatek uzavřít.⁸³ Tisková zpráva z Ústavu pro veřejné mínění vydaná Gabrielou Šamanovou v roce 2004⁸⁴ zase udává, že 70 % svobodných žen a 69 % svobodných mužů by rádo sňatek v budoucnu uzavřelo. Úvaha, že se nesezdané soužití rozšíří a stane se rovnocenné s manželstvími, je tedy

⁸³ FIALOVÁ, L. a kol., Představy mladých lidí o manželství a rodičovství, Praha, 2000, s. 68

⁸⁴ ŠAMANOVÁ, G., Svatba ano, či ne? [Online] [Cit. 19. 1. 2011] Dostupné z: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100315s_OV40206.pdf

nesprávná.⁸⁵ Na základě prostudování statistik statistického úřadu, výše zmíněných prací a sociologických studií, lze tedy vytvořit základní hypotézu: Většina středoškolských studentů by ráda v budoucnu uzavřela sňatek.

Z dosud zveřejněných statistik a studií lze pak dále stanovit i dílčí hypotézy, týkající se uzavírání sňatku:

Hypotézy týkající se uzavírání sňatku:

1. Na uzavření sňatku mladí lidé pohlížejí jako na stvrzení lásky dvou lidí, ne již jako na ekonomickou jistotu.
2. Studenti by rádi uzavřeli sňatek ve věku okolo třiceti let.

Hypotézy týkající se samotného svatebního obřadu jsou následovné:

3. Požádání rodičů o nevěstinu ruku není pro převážnou většinu studentů důležitým předsvatebním zvykem.
4. Výměna prstýnku při svatebním obřadu je důležitá pro většinu respondentů.
5. Bílé svatební šaty a závoj jsou pro dívky důležitější než pro chlapce.
6. Většina respondentů si zvolí pro svůj svatební den léto a svatební obřad by rádo mělo mimo obřadní síň.
7. Svatební cesta je důležitá pro většinu respondentů.

Hypotézy týkající se studentů, kteří sňatek neplánují uzavřít:

8. Studenti, kteří sňatek neplánují, upřednostňují nesezdané soužití s přítelem/přítečkyní ve společné domácnosti.
9. Studenti mají negativní postoj k manželství z více než jednoho důvodu.

4.4 Metodologie

Jako nejvhodnější způsob k získání pohledu středoškolských studentů na svatbu se jeví výzkum kvantitativní, při kterém lze zjistit informace od většího vzorku lidí a lze je statisticky zpracovat. Jako metodu pro kvantitativní výzkum

⁸⁵ FIALOVÁ, L. a kol., Představy mladých lidí o manželství a rodičovství, Praha, 2000, s. 68.

jsem zvolila dotazník, který je velice praktický pro rychlý a přesný sběr dat a jejich vyhodnocení. Je bezpochyby jisté, že výzkum kvalitativní by byl také zajímavý, a to zejména metoda rozhovoru s vybranými studenty. Problém by ovšem byl u této skupiny zejména s důvěrou, kterou by bylo u respondentů těžké získat. Právě proto se anonymní dotazník jeví jako nejideálnější metoda.

Dotazník obsahuje 19 otázek. (viz příloha č. 1) Z toho je 13 otázek uzavřených, 5 polouzavřených, kde respondenti mohou volit *jiné*, popřípadě mohou doplnit svůj názor. Jedna otázka je otevřená a týká se vyplnění roku narození respondentů. Ta částečně slouží i jako otázka kontrolní, vzhledem k tomu, že jejich přibližný věk je již dán ročníkem, který studují. Ve většině otázek je nutné zvolit jen jednu možnost. V několika otázkách pak mohou respondenti volit možností několik, a to všechny ty, které se jich týkají. To je vždy uvedeno v rámci položené otázky.

Dotazník je v podstatě rozdělen do tří částí. Tou první je rozřazovací otázka, zda studenti uvažují o uzavření sňatku. Podle jejich odpovědi je dotazník navede na příslušnou otázku, kterou mají pokračovat. Ti, kteří o uzavření manželství neuvažují, pak odpovídají na jiné otázky (ot. č. 2 - č. 4), než ti, kteří v budoucnu svatbu plánují a ti, kteří si nejsou jisti (ot. č. 5 - č. 14). V těchto částech dotazníku je použita tzv. *technika nálevky*, tedy postup od obecné otázky ke konkrétnějším. Stejně tak pak je dodržena určitá logická chronologie otázek. Posledních část tvoří pět otázek demografických, které jsou pro obě skupiny opět společné. Ty lze považovat za otázky osobní, a proto byly z psychologického hlediska umístěny až na konec, držíce se sociologického hesla „zeptej se a uteč.“ Pokud by byly umístěny na začátek dotazníku, mohly by respondenti pochybovat o anonymnosti dotazníku, a to by je mohlo odradit od jeho dokončení. A to i přesto, že na začátku je uvedeno pár slov nejen o autorce dotazníku a tématu, ale a také o zaručené anonymnosti. Na úplném konci je pak poděkování za spolupráci.

Vzhledem k tomu, že průzkum byl prováděn ve velice specifické skupině, bylo potřeba vzít to v úvahu nejen při vyhodnocování dotazníku, ale již během jeho sestavování. V první řadě bylo nutné vyhnout se cizím slovům, kterým by studenti nemuseli rozumět. Stejně tak i pokyny pro orientaci v dotazníku byly uzpůsobeny tak, aby je všichni pochopili. Co se týče přímo otázek samotných, opět je brán

v potaz věk a sociální vyspělost respondentů. Z toho důvodu, a to i přesto, že se dotazník týká partnerského soužití, jsou záměrně vynechány přímé otázky týkající se homosexuality a registrovaného partnerství. Není to v žádném případě z diskriminačních důvodů, ale spíše z obavy, že by ve studentech takové otázky mohly vyvolat určité negativní emoce, které by mohly přispět k zneplatnění dotazníku. Záměr byl přesto takový, aby otázky byly položeny tak, aby i případní homosexuálové a lesbičky na ně mohli odpovědět. V žádném případě to není myšleno tak, že by byli studenti podceňováni, ale záměrem bylo eliminovat co nejvíce problémů a vytvořit dotazník pro co nejširší skupinu studentů.

Co se týče přímého výběru otázek, nešlo se z praktických důvodů vyhnout určitému černobílému modelu. Otázky položené pro studenty, kteří o svatbě uvažují, v podstatě předpokládají pozitivní přístup k věci, a již se přímo neptají na případná negativa manželské instituce. Bezesporu je zde mnoho zajímavých otázek, které by pro výzkum byly přínosné, ale vzhledem k tomu, že obecně by dotazník neměl přesáhnout 20 otázek, nebylo možné je zahrnout, a tak mohou být jen námětem na další rozšíření.

4.4.1 Výběr respondentů

K výzkumu jsem vybrala tři různé střední školy v Praze, konkrétně dvě gymnázia a jednu střední odbornou školu, na kterých jsem dotazníky nechala rozdat studentům. Prvním gymnáziem je přírodovědné Gymnázium Botičská v Praze 2, druhým pak všeobecné Gymnázium u Libeňského zámku v Praze 8. Střední odbornou školou je Obchodní akademie Hovorčovická v Praze 8. Záměrně byly zvoleny střední školy s různými zaměřenými, aby vybraný vzorek obsahoval odlišné typy studentů a nebyl jednostranně zkreslený. Dotazníky byly rozdány na každé škole vždy ve dvou třídách, čímž se opět snížila možnost jistého zkreslení, které by mohlo v atmosféře jedné určité třídy vzniknout. V rámci výběru škol a potažmo tříd, jsem se snažilo získat vyrovnaný počet respondentů obou pohlaví. Na gymnáziu Botičská byl počet studentů a studentek přibližně stejný. Ovšem na obchodní akademii Hovorčovická studuje významně více dívek, a tak by

výsledky mohly být zkresleny, bylo tedy nutné vyvážit tento počet studentek podobným počtem studentů. Z toho důvodu jsem poprosila pana profesora z gymnázia u Libeňského zámku, aby dotazníky rozdál naopak ve třídách, ve kterých je co nejvíce chlapců.

Dotazník byl rozdán profesory v hodinách základů společenských věd. Ačkoli byla možnost rozdat si dotazníky osobně, zvolila jsem tento způsob. A to i přesto, že jsem si byla vědomá faktu, že pozorovat studenty, a popřípadě vyslechnout jejich diskuse během vyplňování, by mohlo být také přínosné. Mým důvodem byl zejména záměr udržet studenty v co nejvíce autentickém prostředí a neodvádět jejich pozornost. Příchodem nové osoby do hodiny by se mohla atmosféra ve třídě změnit, a to by opět mohlo ovlivnit jejich odpovědi v dotaznících. V uvolněné atmosféře s učitelem, na kterého jsou zvyklí, lze předpokládat, že budou více sami sebou, což je pro validitu dotazníku zajisté velice důležité.

Průzkum je zaměřen na názor studentů starších ročníků, a to zejména proto, že u nich již možné očekávat určité konkrétnější představy o sobě samých, a také o svém budoucím životě. Z toho důvodu jsem poprosila profesory středních škol o rozdání dotazníků v třetích a čtvrtých ročnících. Vzhledem k tomu, že studenty maturitních ročníků nechtěli kvůli nadcházejícím maturitám profesori obtěžovat, všechny dotazníky byly vyplněny v ročnících třetích. Profil všech vybraných respondentů je tedy následující: **Svobodný student (či studentka) třetího ročníku pražské střední školy navštěvující denní studium ukončené maturitní zkouškou.**

Vzorek respondentů je tedy dosti specifický a nelze předpokládat, že výsledky výzkumu budou aplikovatelné na všechny středoškolské studenty v České republice a ve všech ročnících. Troufám si přesto říci, že vzhledem k tomu, že bylo vyplněno 153 dotazníků, což je dle mého názoru dostatečný počet, lze výsledky aplikovat na většinu pražských středoškolských studentů ve vyšších ročnících.

4.5 Analýza dat a prezentace výsledků

4.5.1 Postup při vyhodnocování dotazníků

Dotazníky jsem roztřídila na základě několika proměnných. Tou první byla odpověď na základní (a zároveň rozřazovací) otázku⁸⁶, zda studenti v budoucnosti plánují uzavřít sňatek. Dotazníky, ve kterých respondenti odpověděli záporně, a tedy svatbu neplánují, jsem oddělila od těch, ve kterých byly odpovědi „ano“ a „nevím“.

V rámci dvou základních skupin (1. *Ano + nevím* a 2. *ne*) následovalo další rozdělení, a to podle pohlaví respondentů, tedy na chlapce a dívky. Výsledky na jednotlivé odpovědi jsem zaznamenala zvlášť pro obě pohlaví. Vedle toho pak jsem dotazníky v rámci pohlaví rozdělila podle typů škol opět na dvě skupiny (1. gymnázia a 2. střední odborná škola). Veškeré odpovědi jsem zanesla do předem vytvořených tabulek v programu Microsoft Excel 7 a statisticky zpracovala.

I přesto, že v této práci využívám výzkumu kvantitativního, některé dotazníky, ve kterých jsem našla zajímavé a z řady vybočující odpovědi, jsem prozkoumala podrobněji, a tedy do určité míry (jak to forma dotazníku dovoluje) kvalitativně. Jednalo se zejména o ty dotazníky, ve kterých se respondenti zajímavě vyjádřili v polouzavřených otázkách.

4.5.2 Základní informace o zkoumaném souboru

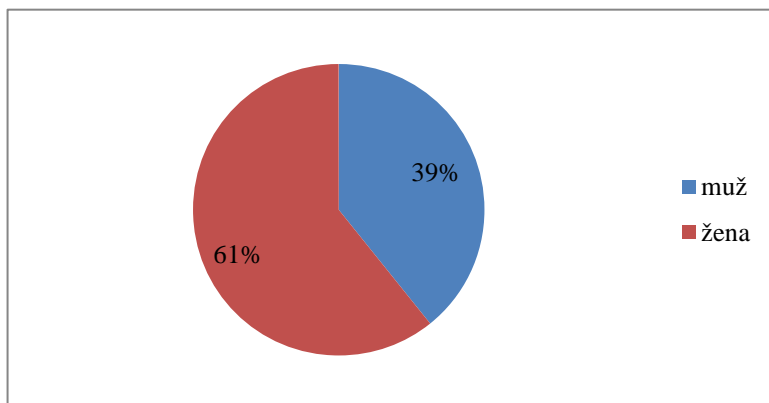
Celkově bylo rozdáno a vyplněno 157 dotazníků. Čtyři dotazníky jsem byla nucena vyřadit pro jejich neplatnost z různých důvodů. V tomto výzkumu tak vycházím ze 153 řádně vyplněných dotazníků⁸⁷, z toho 96 respondentů jsou studenty gymnázia (G) a zbylých 57 studuje na obchodní akademii (OA).

⁸⁶ Otázka zněla: Chcete v budoucnu uzavřít sňatek?

⁸⁷ Vyřadila jsem například dotazník, ve kterém se respondent označil za muže i ženu a zároveň uvedl, že se narodil v letech 1992 – 1993.

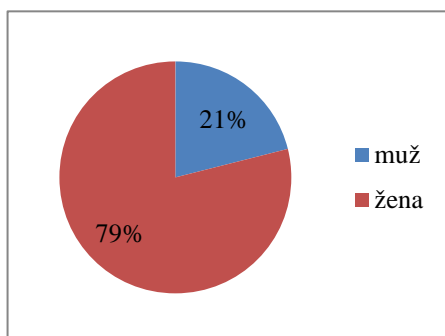
I přes vynaloženou snahu k získání stejného počtu respondentů obou pohlaví, převažují ve vybraném vzorku dívky. Dívek je celkem 93, což je 61 % z celkového počtu respondentů. Chlapců je pak celkem 60, tedy zbylých 39 % z celkového počtu respondentů.

Graf č. 6: Podíl dívek a chlapců

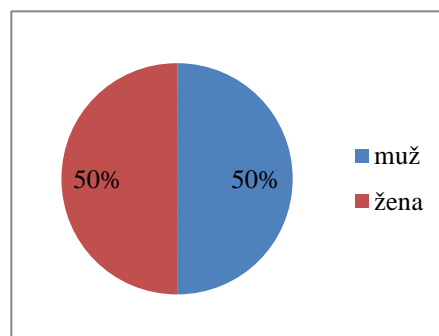

Celkem je dívek studujících gymnázium 48 a dívek navštěvujících obchodní akademii pak 45. Méně vyrovnaný je poměr chlapců. Z celkového počtu 60 chlapců významnější většina studuje na gymnáziu (48 studentů) a pouhých 12 studentů připadá na druhý typ školy. V procentech je podíl chlapců a dívek na různých typech škol vyjádřen v grafu č. 6 a grafu č. 7. Zatímco na gymnáziu je chlapců přesná polovina, na obchodní akademii tvoří chlapci jen 12 procent z celkového počtu vybraných studentů.

Graf č. 7: Podíl dívek a chlapců (OA)

Graf č. 8: Podíl dívek a chlapců (G)

Věk respondentů byl již předem přibližně určen ročníkem střední školy, kterou navštěvují, ale přesto není u všech stejný, a kontrolní otázka na rok narození se ukázala jako relevantní. Respondenti z vybraného vzorku se narodili mezi lety 1991 až 1993. Jejich věk se tedy pohybuje mezi 17 až 19 lety. Ve vybraném vzorku je 50 % studentů ve věku 17 let. Téměř stejně velkou skupinu (43 %) pak tvoří 18letí. Zbýlých 7 % tvoří skupina 19letých. Podíl dívek a chlapců je v jednotlivých věkových skupinách téměř stejný.(viz tabulka č. 3)

Tabulka č. 3: Rok narození respondentů

rok	chlapci		dívky		celkem	
	počet	v %	počet	v %.	počet	v %.
1991	5	8	15	5	10	7
1992	29	43	37	40	66	43
1993	26	49	51	55	77	50

Pohled na svatbu, a to zejména na věk, ve kterém si ji mladí lidé představují mít, je zajisté ovlivněn stupněm dosaženého vzdělání. Podle Českého statistického úřadu, ale také například podle sociologa Josefa Alana⁸⁸, je průměrný věk lidí s vysokoškolským vzděláním vyšší než u lidí se vzděláním středním, potažmo základním. Vzorek respondentů sice studuje střední školu, ale lze předpokládat, že zejména studenti gymnázia plánují i studium na vysoké škole. Tento životní plán zajisté má vliv i na jejich pohled na uzavření sňatku. Právě z toho důvodu byla studentům položena otázka týkající se budoucího studia na vysoké škole.

Na otázku, zda studenti plánují studium na vysoké škole, odpovědělo 75 % dotázaných kladně. Vedle toho pak 20 % respondentů vybralo odpověď *spíše ano*, a lze tak předpokládat, že se také s velkou pravděpodobností na vysokou školu přihlásí. Ze všech respondentů ani jeden možnost vysokoškolského studia úplně nezavrhl. Jen pět studentů odpovědělo na otázku *spíše ne* a z toho je možné usoudit, že spíše skončí se středoškolským vzděláním. Tato skupinka tvoří pouhá tři

⁸⁸ ALAN, J., *Etapy života očima sociologie*, Praha, 1989, s. 273.

procenta z celku. Pouze tři respondenti si pak svým budoucím studiem nejsou jisti (zvolili odpověď *nevím*). Tato skupina tvoří 2 % z celkového počtu.

Přes praktické zaměření obchodní akademie (OA), která již připravuje studenty na budoucí povolání, většina přesto chce pokračovat vysokou školou. Určitě ji plánuje 63 % dotázaných a spíše ji pak plánuje 28 % respondentů. Pokud tyto dvě kladné odpovědi sečteme, lze uvést, že drtivá většina (91 %) dotázaných studentů obchodní akademie plánuje studium na vysoké škole. Na gymnáziích (G) si je studiem na vysoké škole jistých 82 % studentů a vedle toho pak 15 % vybralo možnost *spíše ano*. Celkově se tak ke studiu na vysoké škole staví pozitivně 97 % studentů gymnázia.

Vzhledem k tomu, že drtivá většina studentů z vybraného vzorku zahrnuje studium na vysoké škole do svého životního plánu, lze u této skupiny předpokládat, že plánování budoucnosti (a tedy i sňatku) bude tímto faktem ovlivněno. Dále je pravděpodobné, že studenti budou odkládat do vyššího věku uzavření sňatku.

Tabulka č. 4: Plánujete studium na vysoké škole?

Odpověď	OA		G		Celkem	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %
ano	36	63	79	82	115	75
spíše ano	16	28	14	15	30	20
spíše ne	3	5	2	2	5	3
ne	0	0	0	0	0	0
nevím	2	4	1	1	3	2

Další zajímavou proměnnou, která by mohla mít vliv na pohled studentů na uzavření manželství, je osobní zkušenost s partnerskými vztahy. Z toho důvodu jsem do dotazníku zařadila i otázku, týkající se právě milostného života studentů.⁸⁹ I přesto, že jsem se snažila zahrnout všechny varianty vztahů, které by studenti mohli mít, několik studentů mělo problém si jednu z možností vybrat, a svůj vztah popsali možností *jiné*. Některé odpovědi podle popisu však šly zařadit do mnou

⁸⁹ Viz příloha č.1 – Dotazník, otázka č. 15

vytvořených variant. Jedna studentka například odpověděla: „*mám začínající vztah, který zatím vypadá vážně ☺*“. Tuto odpověď jsem zařadila pod variantu c), tedy začínající vztah, který zatím není vážný. Následující dvě odpovědi spadají pod možnost *jiné a* nezařadila jsem je k jiným možnostem.

- ✓ „*Mám rozpracovaný vztah.*“
- ✓ „*S mým bývalým stále udržujeme nezávazný vztah, ale je to vážný nezávazný vztah. Takže spolu chodíme, ale ne oficiálně.*“

Další skupiny tvořili 4 respondenti (1 dívka a 3 chlapci), kteří místo jedné možnosti vybrali možnosti dvě. Všichni odpověděli, že mají trvalý, a zároveň i nezávazný vztah. Díky rozhovoru s paní profesorkou, která dotazníky rozdávala na gymnáziu Botičská, jsem si ověřila, co tím studenti mysleli. Jeden student se jí totiž přímo zeptal, co má zaškrtnout, pokud má vážný vztah a zároveň (jeho slovy) „bokovku“. Lze tedy předpokládat, že tento příklad platí i pro další studenty. Skupinu jsem zařadila pod možnost *nezávazné vztahy*, protože se domnívám, že jejich vztahy nemohou být tak vážné (obzvláště v jejich věku), pokud mají ještě další partnery.

Z celkového počtu je bez partnera 41 % studentů. Tuto možnost si zvolilo více chlapců než dívek. Zatímco z řad studentů je bez partnera téměř polovina (48 %), studentek je nezadaných pouze 37 %. Stejně tak se liší počet studentů a studentek, které jsou v trvalém vztahu. Zatímco dívek je vážně zadaných 34 %, chlapců je vázáno v trvalém vztahu pouze 27 %. Celkově je pak v trvalém vztahu 31 % respondentů. Začínající vztah má celkově 14 % respondentů a nezávazný vztah či vztahy pak 12 % respondentů. V těchto možnostech se, jak ukazuje tabulka č. 5, odpovědi studentů a studentek příliš nelišily.

Tabulka č. 5: Současný stav respondentů

Partnerský stav	Chlapci		Dívky		Celkem	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %
bez partnera	29	48	34	37	63	41
nezávazný vztah (vztahy)	7	12	11	12	18	12
začínající vztah	8	13	14	15	22	14
trvalý vztah	16	27	32	34	48	31
jiné		0	2	2	2	1

4.5.3 Svatba ano, či ne?

Na otázku, zda plánují respondenti v budoucnosti uzavřít sňatek, odpovědělo celkem 77 % studentů kladně. Přičemž studentek odpovědělo pozitivně více než studentů. Celkově se chce v budoucnu vdát 81 % dívek, zatímco oženit se plánuje jen 72 % chlapců. Ve svém životním plánu s manželstvím nepočítá pouhých 8 % respondentů. Pouze 4 % dívek se nechtějí vdávat. Chlapci jsou k manželství skeptičtější, a oženit se nechce 13 % z nich. O uzavření manželství v budoucnu si pak není jisto dohromady 15 % dívek a 15 % chlapců.

Zajímavostí je jeden student, který na otázku týkající se uzavření sňatku odpověděl kladně, ale zároveň připsal: „*a bere se jako sňatek registrované partnerství?*“. Z této a i dalších odpovědí⁹⁰ se dá předpokládat, že otázka nebyla položena jen ze zájmu studenta o tento druh soužití a je více než jisté, že on sám registrované partnerství plánuje. Podle mého názoru lze tento druh soužití za sňatek považovat a to i přesto, že sebou nenese všechny právní náležitosti jako manželství. Z toho důvodu jsem tento dotazník nevyřadila a zpracovala se všemi ostatními.

Tabulka č. 6: Chcete v budoucnu uzavřít sňatek?

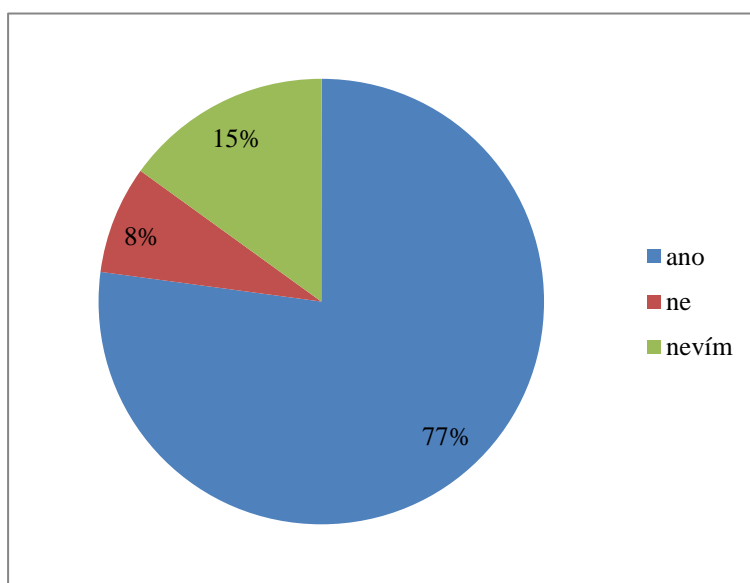
	Chlapci		Dívky		Celkem	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %
ano	43	72	75	81	118	77
ne	8	13	4	4	12	8
nevím	9	15	14	15	23	15

Jak tedy ukazuje tabulka č. 6 a následující graf č. 9 celkový pohled studentů na uzavření manželství je převážně pozitivní. Potvrdily se tak i výsledky výše zmíněných studií, které uváděly výsledky podobné. Stejně tak se potvrdila i hlavní hypotéza stanovená pro tuto práci. A lze konstatovat, že převážná většina studentů pražských středních škol chce v budoucnu uzavřít sňatek. Studenti se tak stále drží

⁹⁰ A otázku, co pro něj znamená manželství, uvedl právní jistotu a stvrzení lásky dvou lidí. Ze svatebních zvyků vybral jen slavnostní slib a přípitek.

tradičního modelu a neupřednostňují jiné alternativní druhy partnerského soužití. Je jisté, že svůj názor mohou během dalších let změnit díky životním okolnostem, lidem okolo nich. Vzhledem k tomu, že data se velice shodují se zprávou Gabriely Šamanové,^{91,92} která zkoumala svobodné respondenty všech věkových kategorií od 15 let, dá se předpokládat, že svůj názor by si mohli studenti uchovat i do budoucích let. V každém případě to ukazuje jejich pozitivní přístup k manželské instituci.

Graf č. 9: Chcete v budoucnosti uzavřít sňatek?(celkem)

4.5.4 Důvody k uzavření sňatku

Důvodů k uzavření sňatku je mnoho, ovšem jejich důležitost se v průběhu staletí měnila. Zatímco do konce 19. století bylo velice důležité ekonomické, a tedy praktické hledisko, ve 20. století se s proměnou tradiční rodiny stalo důležité zejména hledisko emocionální. Ženy, zvláště ty vzdělané, se osamostatnily, a staly se soběstačné. Pro svůj život přestaly nutně potřebovat manžela, který by se o ně

⁹¹ ŠAMANOVÁ, G., Svatba ano, či ne? [Online] [Cit. 19. 1. 2011] Dostupné z: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100315s_OV40206.pdf

⁹² Celkově podle zprávy chce uzavřít sňatek 70 % svobodných žen a 69 % svobodných mužů.

ekonomicky postaral. Hlavním důvodem k uzavření manželství se tak místo peněz stala láska. Sdílí tento názor i vybraní studenti? Jaký význam má pro studenty svatba v 21. století?

Na otázku, co pro mě znamená svatba, odpovídali studenti, kteří ji v budoucnu chtějí, nebo si jí ještě nejsou jisti. Data jsem analyzovala zvlášť pro chlapce a pro dívky. Studenti mohli vybrat všechny možnosti, které se jich týkaly. Převážná většina zvolila možností několik a svatba pro ně má tedy několik významových úrovní. Z daných variant 30 % dívek zvolilo čtyři možnosti a 28 % dívek zvolilo možnosti tři. Nejmenší počet studentek (9 %) zvolil jen jednu variantu. Chlapci nejvíce vybírali možnosti tři (33 %) a dvě (23 %). Jen jednu variantu zvolilo více chlapců než dívek, a to 14 %. Pro studenty i studentky tedy svatba znamená téměř vždy více věcí. Ovšem v jednotlivých variantách se již názory často liší.

Pro obě pohlaví je jako hlavní důvod k uzavření sňatku založení nové rodiny. Za účelem založení nové rodiny, ve které budou vychovávány děti, by se chtělo vdávat 80 % dívek. Tento důvod je také důležitý pro 63 % chlapců. Převážná část studentů a studentek považuje svatbu také za stvrzení lásky dvou lidí (77 % dívek a 60 % chlapců). O něco více chlapců než dívek pohlíží na svatbu jako na důležitý mezník v životě. Za důležitý životní bod tak považuje uzavření sňatku 43 % studentek a 55% studentů. Stejný počet studentů a studentek pohlíží na svatbu jako na způsob získání větší jistoty ve vztahu. Jako „pojištění“ si partnera vidí svatbu 31 % studentek a 30 % studentů. V dalších bodech se názory chlapců a dívek rozcházejí. Zatímco téměř polovina studentek považuje svatbu za významný rituál (46 %), stejný názor s nimi sdílí jen 21 % chlapců. Pro ně je naopak mnohem důležitější případné daňové zvýhodnění. Tuto možnost zvolilo 21 % chlapců, a to i přesto, že v současné době žádné daňové zvýhodnění pro manželské páry není. Pro dívky byl tento racionální důvod v drtivé většině nepodstatný. Ovšem jak data ukazují, i pro dívky je svatba částečně praktickou záležitostí. V uzavření sňatku vidí získání větší materiální jistoty 24 % dívek. Téměř jedna čtvrtina dívek tak stále počítá s tradičním modelem manželství, ve kterém muž zaopatřuje svou ženu. Dalším praktickým důvodem, kvůli kterému lidé uzavírají manželství, je právní jistota. Ta je důležitá pro 15 % studentů a 13 % studentek.

Tabulka č. 7: Co pro studenty znamená svatba? (v %)

	Chlapci	Dívky	Celkem
důležitý mezník	55	43	48
osamostatnění se	11	19	13
materiální jistoty	9	24	16
stvrzení lásky	60	77	64
právní jistotu	15	13	14
daňové zvýhodnění	26	4	12
„pojištění“ si partnera	30	31	31
založení rodiny	63	80	74
nenahraditelný rituál	21	46	36
jiné	1	6	4

Zdá se, že výběr variant předkládaný studentům obsáhl téměř všechny zásadní důvody, kvůli kterým stojí za to uspořádat svatbu. Pouze 6 % dívek a 1 % chlapců využilo možnost doplnění další příčiny u možnosti *jiné*. Dovolím si je citovat:

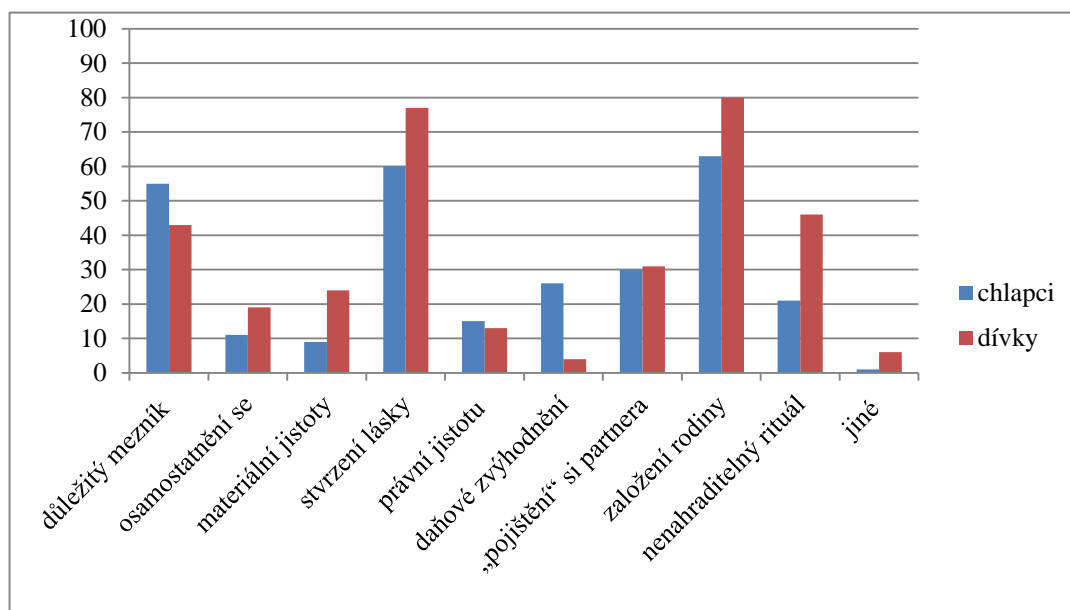
- ✓ „být se ženou, kterou miluji“ (student Gymnázia u Lib. zámku, 1991⁹³);
- ✓ „církevní sňatek“ (studentka Gymnázia Botičská, 1993);
- ✓ „opora druhého“ (studentka Gymnázia u Lib. zámku, 1992);
- ✓ „být středem pozornosti“ (studentka Gymnázia Botičská, 1993);
- ✓ „závazek na celý život“ (studentka obchodní akademie, 1993);
- ✓ „možnost obléct si dokonalé šaty“ (studentka Gymnázia Botičská, 1993);
- ✓ „super party“ (studentka Gymnázia Botičská, 1993).

Zajímavý je i názor další ze studentek. Ta, i přesto, že sňatek v budoucnu uzavřít chce, na otázku, co pro ni znamená svatba, nevybrala ani jednu variantu, a napsala: „vlastně ani nevím, sňatek není to nejpodstatnější, je to jen cár papíru, ale je normální, že ho člověk má i když není nutný“ (studentka Gymnázia u Lib. zámku, 1993). Je normální se vdát, ale záruka šťastného partnerského života to není.

⁹³ rok narození studenta

V podstatě se pohled studentů a studentek na svatbu shoduje, při čemž u obou skupin do velké míry převažuje emocionální hledisko. Svůj plán uzavřít v budoucnosti sňatek má tak většina založený na lásce a tradici. Vedle toho většina dotázaných také zaškrtnla alespoň jednu praktickou možnost, jako například materiální či právní jistotu. Pouze velmi malý počet respondentů ovšem volil tyto racionální možnosti jako jediné. Hypotéza, že na uzavření sňatku mladí lidé pohlížejí jako na stvrzení lásky dvou lidí, ne již jako na ekonomickou jistotu, se tedy potvrdila. Dále je možné konstatovat, že výsledky se t shodují s prací Milana Kučery *Představy o postavení sňatku a narození dětí v životní dráze mladých svobodných lidí*,⁹⁴ která také uvádí, že mladí lidé mají k manželství zejména emocionální přístup. Zmíněná práce ovšem také uvádí, že více než třetina respondentů označila finanční a právní jistotu za hlavní výhodu manželství. V tomto se mnou vyhodnocená data s touto prací rozcházejí.

Graf č. 10: Význam svatby (vypracován dle tabulky č. 7)

Legenda: osa Y vyjadřuje procenta, osa X důvody k uzavření sňatku

⁹⁴ KUČERA, M. Představy o postavení sňatku a narození dětí v životní dráze mladých svobodných lidí. In *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*, Praha, 2000, s. 45 – 68.

4.5.5 Ideální věk pro uzavření prvního sňatku

V teoretické části mé práce (v kapitole tři) se dočítáme, že průměrný věk při prvním sňatku stoupá, a to u obou pohlaví. Průměrný věk nevěst je okolo 29 let a u ženichů je téměř 32 let. Názor mladých lidí na ideální věk prezentuje Milan Kučera ve své práci *Představy o postavení sňatku a narození dětí v životní dráze mladých svobodných lidí*. Podle této studie se ideální věk pro sňatek rozprostírá v širokém pásmu od 20 do 35 let. Pro ženy je podle mladých respondentů nejideálnější věk 25 let. Pro muže je pak průměrný věk okolo 26,5 roku. Autor také zmiňuje, že desetina respondentů stále považuje ideální sňatkový věk pro ženy do 20 let. Zároveň stejný počet respondentů považovalo sňatek po 27. roku za dost výjimečný. Představy o ideálním sňatkovém věku prezentuje také článek Petry Šalamounové a Gabriely Šamanové *Představy respondentů o partnerských vztazích a rodině* vydaný v časopise *Naše společnost* v roce 2003. Autorky potvrzují, že většina lidí sdílí názor, že by žena měla uzavřít sňatek do 25. narozenin a muž do svých 29. narozenin. Názor ohledně sňatkového věku je významně ovlivněn věkem respondenta, a také jeho vzděláním a místem bydliště. Podle studie vysokoškolsky vzdělaní lidé volili pro obě pohlaví vyšší věk. Stejně jako obyvatelé hlavního města Prahy, kteří také volili věk vyšší než obyvatelé malých měst. V neposlední řadě pak mladí lidé často uváděli ideální sňatkový věk nad 30 let.⁹⁵

Vzhledem k tomu, že vybraný vzorek v mé studii jsou mladí lidé z Prahy, dá se předpokládat, že pro ně ideální věk bude také okolo 30 let. Studentům bylo předloženo pět věkových rozmezí (viz tabulka č. 8), ze kterých volili to, ve kterém by nejraději uzavřeli sňatek. Neurčovali tedy jeden konkrétní rok, ale jen přibližné věkové rozpětí.

Většina studentů i studentek by se ráda vdávala mezi 26 až 29 lety. Tuto možnost zvolilo 59 % dívek a 53 % chlapců. i přesto, že drtivá většina studentek plánuje studium na vysoké škole, 29 % z nich by rádo vstoupilo do manželství již mezi 22 až 25 lety. Z chlapců by se v tomto věku chtělo ženit jen 10 %. Naopak

⁹⁵ ŠALAMOUNOVÁ, P., ŠAMANOVÁ, G. „Představy respondentů o partnerských vztazích a rodině“ [Online] [Cit. 9. 1. 2011] Dostupné z: http://www.cvvm.cas.cz/upl/nase_spolecnost/100020s_Predstavy%20respondentu%20o....pdf

významný počet z nich (37 %) by sňatek uzavřelo až po svých 30. narozeninách. Pro 31 % studentů je ideální věkové rozpětí 30 až 33 let a šest procent dokonce upřednostňuje 34. rok a více. Dívek se po 30. narozeninách chce vdávat jen 9 % a po 34. narozeninách jen 2 %. Velikou výjimkou je jedna dívka, která by ráda uspořádala svatbu do svých 22. narozenin. Stejnou představu nemá ani jeden z respondentů opačného pohlaví.

Tabulka č. 8: Ideální věk pro uzavření sňatku

Věk	Chlapci		Dívky		Celkem	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %
18-21	0	0	1	1	1	1
22-25	5	10	26	29	31	22
26-29	27	53	53	59	80	57
30-33	16	31	8	9	24	17
34 a více	3	6	2	2	5	4

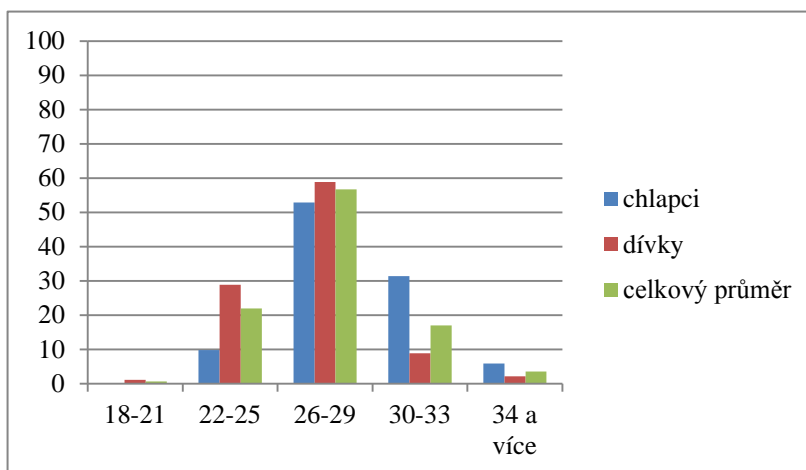
Podle výsledků lze tedy konstatovat, že většina (57 %) všech respondentů chce vstoupit do manželství mezi 26 až 29 lety. Pohled na ostatní věková rozmezí se u studentů a studentek liší. Jak graf č. 11 jasně ukazuje, věkové rozmezí 22-25 let bylo voleno zejména dívkami, zatímco věk 30-33 let naopak v mnohem větší míře volili chlapci. i přes to se však většina chlapců (63 %⁹⁶) chce také oženit do 30 let. Z dívek pak sňatek chce do 30. narozenin uzavřít drtivá většina (89 %⁹⁷).

Hypotéza předpokládající, že se studenti budou chtít brát okolo 30. roku, se tak potvrdila. Stejně tak se názory v podstatě shodují s výše zmíněnými studiemi, které zkoumají pohled mladých lidí na manželství. Také je možné uvést, že ideální sňatkový věk koreluje s reálným průměrným věkem, ve které muži a ženy v ČR uzavírají manželství. Dá se tedy předpokládat, že v budoucích letech, pokud studenti nezmění zásadně názor, by mohl být průměrný věk při prvním sňatku pro tuto sociální skupinu stále okolo 30 let.

⁹⁶ Součet všech studentů, kteří vybrali možnosti 22-25 let a 26-29 let v procentech

⁹⁷ Součet všech studentek, které vybraly možnosti 18-21 let, 22-25let a 26-29 let v procentech

Graf č. 11: Ideální věk pro uzavření sňatku

Legenda: Osa Y vyjadřuje procenta, osa X vyjadřuje věk.

4.5.6 Délka vážného vztahu

Opět s odkazem na již zmíněné studie zabývající se názory mladých lidí lze předpokládat, že většina studentů neplánují uzavřít sňatek krátce po té, co naváží nový vztah. Naopak se dá předpokládat, že svého partnera budou chtít detailně poznat v několikaletém vztahu. Podle Milana Kučery by si většina mladých lidí ráda zkusila žít s partnerem na zkoušku a až po té, co se ujistí, že jim společný život vyhovuje, uzavřít sňatek. Něco, co bylo dříve nemyslitelné, a to zejména pro církve, je v dnešní společnosti naprosto běžnou a tolerovatelnou součástí většiny partnerských vztahů. Jak dlouho by podle studentů mělo ideálně trvat toto zkušební období? Po jak dlouhém vztahu jsou ochotni sňatek uzavřít?

Názory studentů na minimální délku vztahu se příliš nelišily. V této otázce se víceméně studentky a studenti shodli a téměř šest respondentů z deseti uvedlo, že minimální délkou jsou pro ně dva roky. Identicky tuto možnost volilo 57 % studentek a 57 % studentů. Minimálně ještě o další rok by ve vztahu před uzavřením sňatku chtělo být 27 % dívek a jen 12 % chlapců. Ti si obecně představují vztah ještě delší a jedna čtvrtina z nich (25 %) by byla ochotna uzavřít sňatek až po čtyřletém vztahu. Stejnou představu má pak 14 % dívek. Poznávat svého partnera minimálně sedm let před vstupem do manželství chce jen jedno

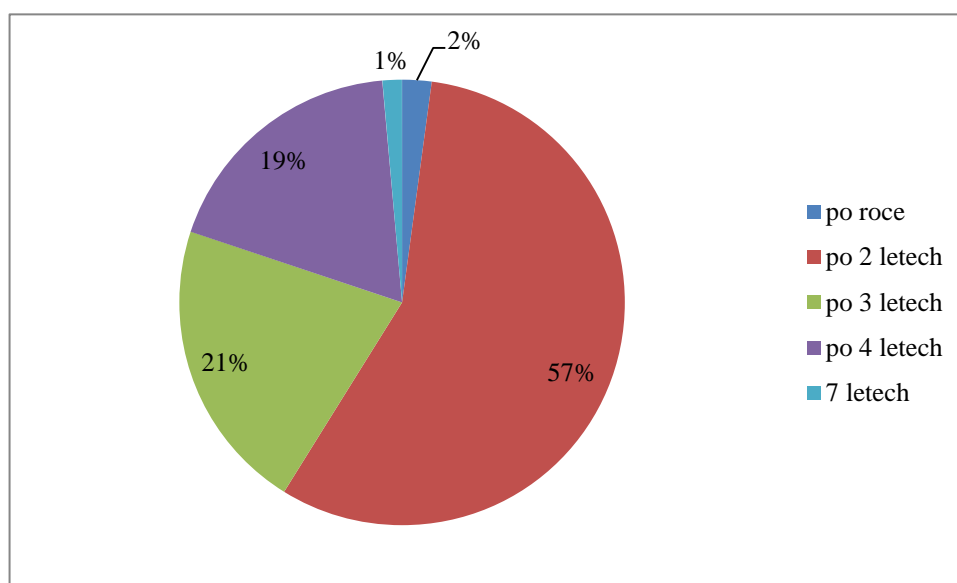
procento respondentů. Naopak pouze jeden rok by stačil dvěma procentům ze všech studentů.

Tabulka č. 9: Minimální délka vztahu před uzavřením sňatku

	Chlapci		Dívky		Celkem	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %
rok	2	4	1	1	3	2
2 roky	29	51	51	57	74	55
3 roky	6	13	24	27	30	22
4 roky	13	29	13	14	26	19
7 let	1	2	1	1	2	1

Mezi respondenty se nenašla ani jedna tak romantická duše, která by do manželství vstoupila střemhlav a klidně ihned, bez předchozího „ořukávání“. Stejně tak ani půl roku dlouhý vztah není pro žádného studenta dostatečný. Tento fakt by zajisté potěšil psychologa Iva Plaňavu, který upozorňuje na to, že v manželství, které bylo uzavřené jen po půl roční známosti, můžou nastat s velikou pravděpodobností v budoucnu problémy.⁹⁸

Graf č. 12: Minimální doba vztahu před uzavřením sňatku (celkem)

⁹⁸ PLAŇAVA, I., Jak se (ne)rozvádět, Praha, 1994, s. 19.

Názory chlapců a dívek se tedy v otázce týkající se délky vztahu příliš neliší. Většina respondentů obou pohlaví se domnívá, že po méně než dvou letech vážného vztahu by sňatek neuzavřeli. Je více než pravděpodobné, že většina z nich bude před svatbou žít v nesezdaném soužití a vyzkouší si tak život s partnerem bez oddacího listu. Podle Dany Hamplové a jejího článku *Postoje k manželství a rodičovství má takové plány drtivá většina mladých lidí (přes 75 %)*.⁹⁹

4.5.7. Svatební obřad podle představ studentů

O pohledu na partnerské soužití a manželství bylo vydáno mnoho studií a zpráv. Žádná z mnou prostudovaných však již nezmiňuje pohled mladých lidí na samotný svatební obřad a jeho rituálnost.

Ivo Plaňava upozorňuje na velký význam samotného rituálu a dodává, že by se v žádném případě neměl zanedbávat. Uvědomují si důležitost toho přechodového rituálu také studenti středních škol? Mají již určitou představu o svém budoucím obřadu? Jsou pro ně stále důležité předsvatební a svatební zvyky, nebo nevěsty v bílých šatech se závojem, svatební koláčky a házení kytice budou brzy minulostí? Liší se v tomto ohledu stanoviska chlapců a dívek?

3.5.7.1 Svatba: kdy a kde?

První otázka týkající se přímo svatebního veselí se vztahovala k místu, kde by respondenti obřad chtěli mít. i přesto, že nejjednodušší je uzavřít sňatek na úřadě v obřadní síni, většina respondentů volila místa jiná. Podle odpovědí by každý druhý chtěl mít obřad na zámku, a to bez ohledu na pohlaví. Na zámku by tak rádo své ano řeklo 58 % dívek a 50 % chlapců. Na druhém místě se umístila svatba v přírodě, kterou by uspořádalo rádo 32 % dívek. Pro chlapce ovšem uzavření sňatku v přírodě není tak přitažlivé a tuto variantu volilo jen 15 % z nich. Téměř

⁹⁹ FIALOVÁ, L. a kol., *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*, Praha, 2000., s. 68.

stejný počet chlapců (13 %) by pak rád uzavřel sňatek v kostele. Přičemž studentů, kteří by rádi uzavřeli sňatek s Božím požehnáním, je o něco více než studentek. V kostele by si obřad představovalo jen 7 % z nich. Tou nejméně volenou variantou pro dívky i pro chlapce byl úřad. Ovšem zatímco by toto neromantické místo postačilo jen 3 % studentek, z chlapců ho zvolil každý desátý.

Tabulka č. 10: Ideální místo pro svatební obřad

Místo pro obřad	Chlapci		Dívky		Celkem	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %
na úřadě	6	11	3	3	9	6
v kostele	7	13	6	7	13	9
na zámku/v zámecké zahradě	27	50	53	58	80	55
v přírodě	8	15	24	26	32	22
jiné	6	11	5	5	11	8

Celkem 8 % respondentů nevybralo žádnou z nabízených možností a vyjádřil své představy a názory u varianty *jiné*. Dva respondenti uvedli jako ideální místo pro obřad pláž, další dva pak fotbalové hřiště (z toho jedna byla dokonce dívka). Jasnou představu má i jedna studentka gymnázia, která uvedla gotickou tvrz. Další studentka by pak ráda uzavřela sňatek při letu balonem nebo v zahraničí. Čtyři respondenti uvádějí, že jim na místě nezáleží.

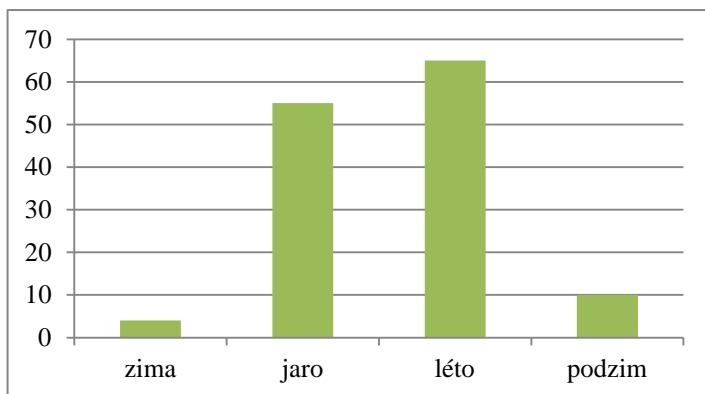
Dva chlapci jsou opravdovými gentlemany a uvádějí, že by rozhodnutí nechali na své budoucí nevěstě.

Co se týče ročního období, studenti i studentky se opět v podstatě shodují. Stejně tak se shodují i jejich plány se statistikami Českého statistického úřadu týkající se počtu sňatků v jednotlivých měsících v roce. Podle statistik je nejoblíbenějším ročním obdobím léto.¹⁰⁰ S tím souhlasí 41 % dívek a 47 % chlapců. Překvapením není ani to, že na druhém místě volili respondenti obou pohlaví

¹⁰⁰ Počet součtu sňatků v červnu, červenci a srpnu.

jaro¹⁰¹. Na tomto ročním období se shodlo 36 % dívek a 38 % chlapců. Je tedy zřejmé, že i pro studenty je teplé počasí důležité. Ovšem někteří z nich, a to zejména dívky, volili i chladnější podzim. Každá desátá dívka by ráda měla svatbu právě v tomto období. Z chlapců pro podzim hlasovala jen dvě procenta. Celkově se dá předpokládat, že respondenti spíše měli na mysli začátek podzimu nebo tzv. babí léto. Tato dedukce vychází opět ze statistik ČSÚ, podle kterých je právě září jedním z nejoblíbenějších měsíců. Nejchladnější roční období zvolilo jen minimum respondentů. Ze studentů tuto možnost dokonce nevybral ani jeden z nich. Na tom, v jakém ročním období bude svatební obřad uspořádán, celkově záleží 90 % respondentů. Zbylým 10 % studentů a studentek na roční době nezáleží.¹⁰² Následující graf ukazuje pohled všech respondentů na ideální roční období pro svatbu. Po porovnání grafu č. 13 s grafem č. 2, který vystihuje rozložení sňatků v jednotlivých měsících podle ČSÚ, je možné konstatovat, že pohled studentů se příliš neliší od demografické reality. A to až na podzimní měsíc září, ve kterém je ve skutečnosti vysoký počet sňatků, přičemž pro studenty celkově podzim příliš populární není.

Graf č. 13: Ideální roční období pro svatební obřad

Legenda: Osa Y vyjadřuje počet respondentů.

Analýzou dat se potvrdily obě části hypotézy vztahující se k místu a ročnímu období volených studenty. Podle hypotézy je nejoblíbenějším ročním obdobím pro studenty léto. To se potvrdilo, i když jaro bylo mezi studenty také

¹⁰¹ Březen, duben, květen.

¹⁰² Respondenti vybrali možnost „je mi to jedno“.

oblíbené. Bezpochyby se pak potvrdila druhá část hypotézy, podle které většina studentů upřednostňuje svatební obřad mimo obřadní síň. Studentů, kteří by chtěli sňatek uzavřít v zimě, je jen šest procent.

4.5.7.2 Předsvatební zvyky

Svatebnímu dni často předchází období příprav na tento důležitý okamžik. Podle Van Gennepa jsou zasnuby významným rituálem, v některých společenstvích téměř stejně důležitým jako svatební rituál. Význam měly zasnuby hlavně dříve, kdy bylo nemyslitelné, aby se mladí lidé spolu ukazovali na veřejnosti, pokud nebyli svoji. Nutnou součástí bylo také požádání otce nevěsty o její ruku. Tyto zvyklosti již v naší společnosti ztrácejí na významu a zasnoubení se tak stává zejména soukromou záležitostí páru a záleží jen na nich, jakým způsobem ho pojmu. Obecně se pak traduje, že svatba by měla být nejpozději do roka od zasnoubení. Opět je to ale na snoubencích a jejich rozhodnutí. Mnoho párů zasnuby úplně vynechává. V tom případě se stávají snoubenci od dne, kdy se registrují na úřadě nebo v kostele.¹⁰³ Jakým způsobem se k tomuto a dalším předsvatebním zvykům staví respondenti? Je pro ně stále důležité požádat otce o ruku nevěsty, zasnoubit se a rozeslat svatební oznámení?

I přesto, že se obecně předsvatební zvyky vytrácejí, pro většinu respondentů je jich důležitých hned několik, a studentů, kteří uvedli, že nepovažují za významné žádné zvyky, bylo jen 5 %. Pro převážnou většinu chlapců i dívek je nutnou součástí příprav loučení se svobodou. Tento zvyk označilo 71 % chlapců a dokonce 78 % dívek. Což je velice překvapivé, protože tento zvyk nemá v naší společnosti žádnou tradici. Domnívám se, že vysoká čísla lze vysvětlit velkým vlivem anglosaské kultury na studenty, ve které jsou velice oblíbené tzv. stag nights

¹⁰³STODOLOVÁ, O. Jak probíhají zasnuby u rodičů: [Online] [Cit. 17. 3. 2011] Dostupné z: <http://www.svatba.cz/magazin/vztahy-8/jak-probihaji-zasnuby-u-rodicu-191/>

(pro ženichy) a hen nights (pro nevěsty).¹⁰⁴ Dá se tak předpokládat, že zejména díky vlivu anglických filmů a seriálů bude loučení se svobodou čím dál více oblíbené mezi českými páry.

Tradičních zvyklostí, které jsou již pro naše podmínky typické, se však také chce držet většina studentů. Zásnuby jsou mezi většinou mladých lidí považovány za součást celého svatebního rituálu. To dokazuje počet respondentů, kteří tento zvyk označili za důležitý. Zasnoubit by se chtělo celkem 66 % dívek a 46 % chlapců. Je ovšem nutné mít na paměti, že v dotazníku byla tato tradice uvedena bez bližší specifikace významu. Z toho důvodu lze předpokládat, že studenti mají o průběhu zasnub různé představy.

Mezi další předsvatební tradice patří svatební oznámení, která se ukázala být důležitá zejména pro dívky, a rádo by je jednou rozeslalo 70 % z nich. Vedle toho tento zvyk zvolilo 40 % chlapců. Velice překvapivým zjištěním je pak počet studentů, kteří stále považují za důležité požádání rodičů o nevěstinu ruku. Tento zvyk volilo 25 % studentek a téměř dvakrát tolik studentů (44 %). Zjištění, že téměř každý druhý student plánuje jednou požádat rodiče budoucí nevěsty o ruku, vyvrací hypotézu, podle které tato tradice již pro studenty není podstatná.

Se svatbou se pojí i neromantické a praktické záležitosti. Jednou z nich je i předmanželská smlouva. Upravení majetkových poměrů v případě rozvodu a vyhnutí se tak nepříjemným sáhodlouhým rozvodovým řízením je zajisté velice užitečné a praktické a doporučí ho snad každý právník. Ovšem mnoho lidí považuje uzavření takovéto smlouvy za vyjádření nedůvěry v budoucího manžela a spíše se této nepříjemné záležitosti vyhne. Z respondentů se pravděpodobně vyhne této emocionálně nepříjemné záležitosti přibližně 70 %. Důležitost předmanželské smlouvy si uvědomují zejména studentky a od budoucího manžela by si ji vyžádalo 31 % z nich. Avšak i 23 % studentů by na tuto smlouvu před svatbou pamatovalo.

¹⁰⁴ Označení pro loučení se svobodou ve Velké Británii. Stag night se účastní jen budoucí ženich a jeho přátelé (tradičně pouze mužského pohlaví). Hen night je pak název pro oslavu pro budoucí nevěstu a její přítelkyně. V USA se těmto oslavám říká bachelor a bachelorette party.

Tabulka č. 11: Pohled respondentů na předsvatební zvyky

	Chlapci		Dívky		Celkem	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %
loučení se svobodou	37	71	70	78	107	75
svatební oznámení	21	40	63	70	84	60
zásnuby	24	46	59	66	83	59
požádání rodičů o nevěstinu ruku	23	44	23	25	46	33
předmanželská smlouva	12	23	28	31	40	28
zvací koláčky	6	11	12	13	18	13
jiné	0	0	3	3	3	2
žádné	4	7	3	3	7	5

4.5.7.3 Svatební zvyky

S tímto přechodovým rituálem se pojí mnoho zvyků, které jsou často typické pro určité oblasti naší země. Velice podrobně se této problematice věnuje Václav Frolec v práci Svatební obřad z roku 1983, kde jsou popsány různé tradiční zvyky v jednotlivých částech Čech a Moravy. Z jeho práce je zřejmý fakt, že svatební obřad je neustálém procesu změn. V dnešních svatebních zvycích se tak odráží nejen staré české tradice, ale také světové postoje a dobový vkus.¹⁰⁵ Do jaké míry na naše tradice působí zejména západní kultura, je otázkou. Stejně tak je otázkou, do jaké míry se právě studenti chtějí držet tradiční svatby a do jaké by rádi měli svatbu jako z amerického romantického filmu. Jaké zvyky jsou pro ně důležité, a naopak, jaké jsou již pro ně nevýznamné? Kolik svatebních zvyků si přibližně respondenti představují mít na své svatbě? Je možné vyzorovat rozdíl při pohledu dívek a chlapců na svatební veselí?

Obecně lze konstatovat, že většina respondentů považuje důležitých hned několik svatebních zvyků. Přičemž dívky by rády měly na své svatbě více zvyků než chlapci. To vyplývá z toho, že každá dívka průměrně označila okolo 10 zvyků.

¹⁰⁵ FROLEC, V., Svatební obřad. Současný stav a proměny, Brno, 1983, s. 280.

Průměrně chlapci označili 8 zvyků, které jsou pro ně důležité. Pouze jeden student ze 141 respondentů uvedl, že pokud by to záleželo na něm, žádné zvyky by se nekonaly.

Zatímco o zásrubní prstýnek stojí okolo 60 % respondentů, ten snubní by si rádo vyměnilo 80 % dívek a dokonce 86 % chlapců. Pro chlapce to tak je nejdůležitější svatební zvyk vůbec. Pro dívky je ještě důležitější házení svatební kytice a první tanec novomanželů, na kterých se shodlo 83 % studentek. Tyto dva zvyky jsou důležité přibližně pro 52 % chlapců. Je více než pravděpodobné, že bílé svatební šaty ani v budoucnu nevyjdou z módy. Stále by si je totiž rádo obléklo 74 % studentek a téměř stejný počet studentů (75 %) by také rád viděl svou nevěstu v bílém. Na druhou stranu závoj, jako součást slavnostního oděvu, již tak oblíbený není a z dívek by si ho rádo vzalo jen 32 %. Pro chlapce to také není očividně priorita, a trvá na něm 25 % z nich. Méně populární než závoj bylo pro studenty jen několik zvyků, například zasypávání novomanželů rýží nebo únos nevěsty. Dále pak jen 28 % studentů vybralo možnost mít ve svatební den u sebe něco modrého, starého, nového a půjčeného. i přesto, že se tento zvyk umístil na předposledním místě v preferenci studentů, stále by ho volil každý třetí respondent. A to i přesto, že v České republice tento zvyk nemá žádnou tradici. Původně pochází z Anglie z 19. století, kdy zemi vládla královna Viktorie. Staré přísloví *Something old, something new, something borrowed, something blue, And silver sixpence in her shoe*¹⁰⁶ vyjmenovává věci, které by nevěsta měla mít na svatbě, aby manželství bylo šťastné.¹⁰⁷ Tento zvyk je součástí snad každé filmové svatby natočené v USA nebo Velké Británii. Právě proto se domnívám, že díky tomu studenti tuto tradici znají, a dokonce si ji i oblíbili. Vliv anglické a americké kultury na studenty je zde více než zřejmý.

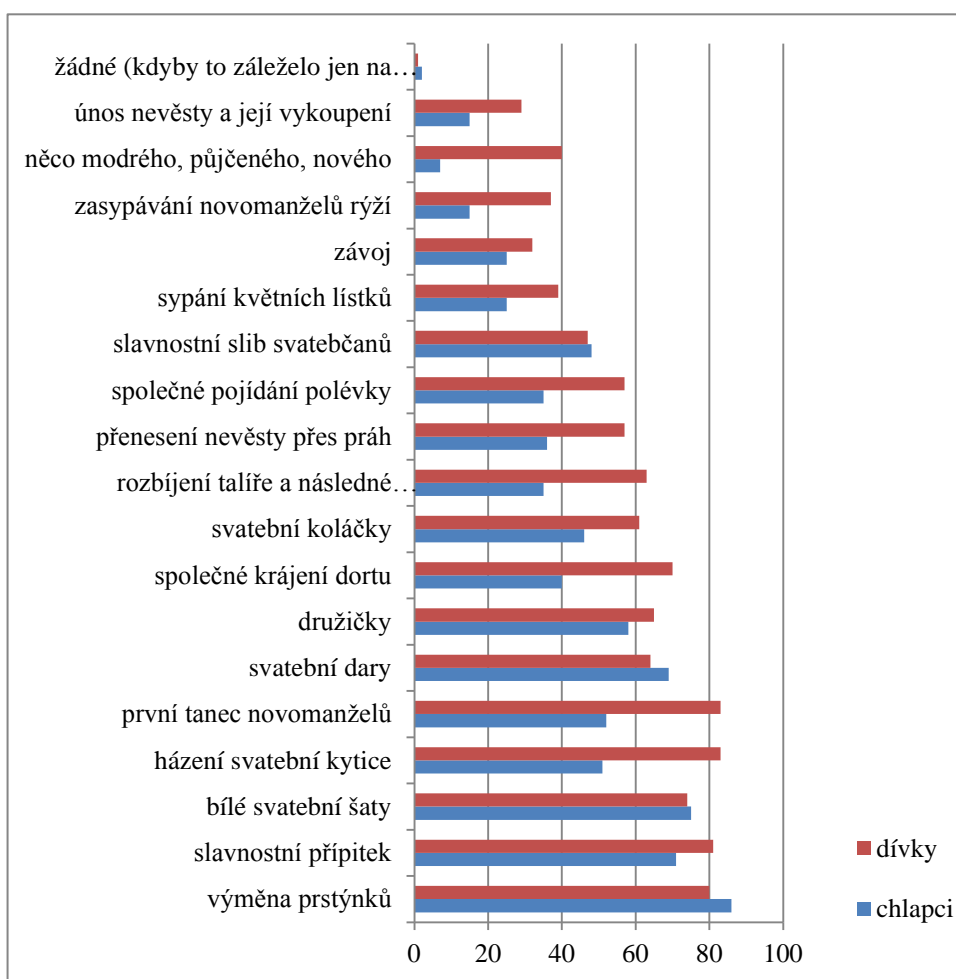
Ze zvyků, které jsou pro studenty důležité, lze ještě uvést slavnostní přípitek novomanželů, který volilo 77 % respondentů. Více než každý druhý student

¹⁰⁶ Překlad: Něco starého, něco nového, něco půjčeného, něco modrého a stříbrnou šestipenci v její botě. (Něco starého symbolizuje spojení se svou původní rodinou. Něco nového reprezentuje naději v šťastnou budoucnost v manželství a nový začátek. Půjčená věc má symbolizovat jistotu, že se nevěsta může spolehnout na své přitele a rodinu. Modrá barva symbolizuje loajálnost, čistotu a věrnost. Šestipence v botě je pak skotský zvyk, který má přinést finanční jistotu a bohatství.)

¹⁰⁷ Wedding traditions [Online] [Cit. 15. 3. 2011] Dostupné z: <http://www.somethingoldsomethingnew.co.uk/>

i studentka by rádi dostali svatební dary od svatebčanů. V přípitku a svatebních darech se počet studentů a studentek shoduje, ovšem v ostatních zvycích již taková shoda není. Například o společné krájení dortu stojí 70 % dívek, ale jen 40 % chlapců. Další zvyk spojený se slavnostní hostinou také není pro obě pohlaví stejně důležitý. Společně pojídat polévku s novomanželem by chtělo 69 % dívek. Se svou nastávající ženou by pak rádo jedlo společně polévku jen 35 % chlapců. Neshody chlapců a dívek v pohledu na důležitost jednotlivých zvyků ukazuje následující graf č. 14.

Graf č. 14: Oblíbenost jednotlivých svatebních zvyků

Legenda: Osa X vyjadřuje procenta, osa Y jednotlivé svatební zvyky.

Podle grafu je zřejmé, že pro dívky je většina zvyků důležitější než pro chlapce. Výjimku tvoří výměna prstýnků, svatební dary, slavnostní slib a překvapivě i bílé svatební šaty. Nepotvrdila se tak hypotéza, podle které dívky

budou svatební šaty považovat za důležitější než chlapi. Druhá část, týkající se závoje, se ovšem potvrdila. A závoj má větší význam pro dívky než pro chlape. Obecně však závoj nepatří mezi příliš oblíbené zvyky. Naopak tím nejoblíbenějším zvykem mezi studenty je výměna prstýnků. Vzhledem k tomu, že tato tradice byla vybrána 82 % respondentů, potvrdila se hypotéza, která stanovuje, že většina respondentů považuje výměnu snubních prstýnků za důležitou. Podle odpovědí respondentů je zřejmé, že většina z nich považuje svatební zvyky a tradice za nutnou součást svatebního obřadu. Dá se sice předpokládat, že z různých důvodů se nakonec svatby respondentů budou od představ, které vyjádřili v dotazníku, určité míry lišit. Ovšem pozitivním zjištěním je to, že drtivá většina má v tomto smyslu tradiční smýšlení a důležitost tohoto přechodového rituálu si uvědomuje a rádo by ho náležitě oslavilo.

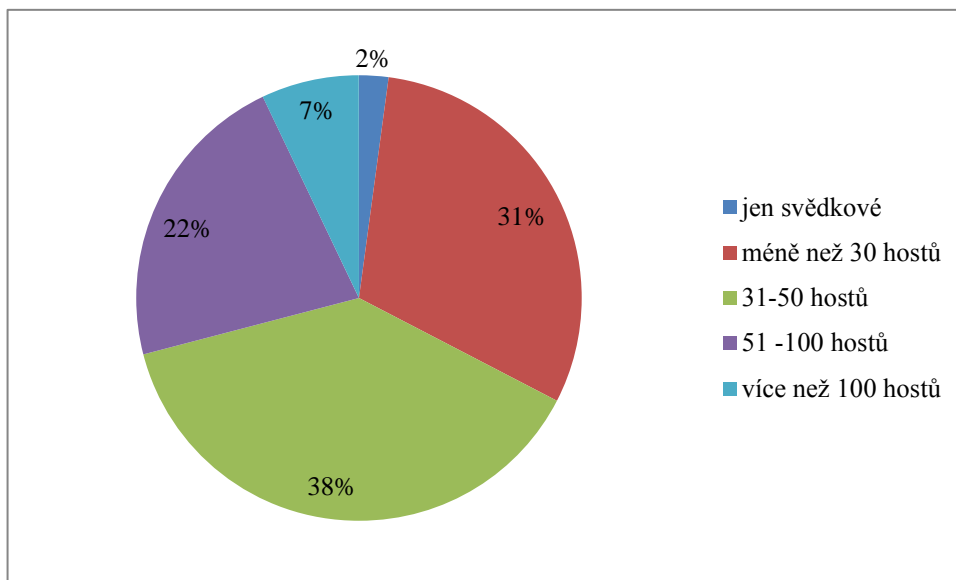
Tabulka č. 12: Důležité svatební zvyky

	Chlapci		Dívky		Celkem	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %
výměna prstýnků	45	86	71	80	116	82
slavnostní přípitek	37	71	72	81	109	77
bílé svatební šaty	39	75	66	74	105	74
házení svatební kytice	27	52	74	83	101	72
první tanec	27	52	74	83	101	71
svatební dary	36	69	57	64	93	66
družičky	30	58	58	65	88	62
společné krájení dortu	21	40	62	70	83	59
svatební koláčky	24	46	54	61	78	55
rozbíjení talíře	18	35	56	63	74	52
přenesení přes práh	19	36	51	57	70	50
společná polévka	18	35	51	57	69	50
slavnostní slib	25	48	42	47	67	48
sypaní květních lístků	13	25	35	39	48	34
závoj	13	25	29	32	42	30
zasypávání rýží	8	15	33	37	41	29
modré, půjčené, nové...	4	7	36	40	40	28
únos nevěsty	8	15	26	29	34	24
žádné	1	2	0	1	1	1

Vedle výběru svatebních zvyků, data a místa se budoucí manželé také musí dohodnout na způsobu oslavy. Musí vyřešit, kolik hostů na své svatbě chtějí mít a jak bude svatba probíhat. Jak si studenti představují svůj svatební den? Chtějí slavit jen s rodinou nebo i s přáteli? Chtějí svatbu malou nebo velkou?

Na velikosti svatby se překvapivě studenti a studentky velice shodují. Svatbu za přítomnosti svědků si představují jen 2 % respondentů. Malou svatbu s maximálně 30 hosty by rádo mělo 31 % respondentů (32 % dívek a 29 % chlapců). Nejvíce studentů by oslavilo svůj svatební den v přítomnosti 31 až 50 hostů. Tuto možnost zvolilo shodně 38 % dívek i chlapců. O něco méně respondentů (22 %) by na svou svatbu pozvalo 51 až 100 hostů. Velikou svatbu, na které by bylo přes 100 hostů, by rádo uspořádalo jen 7 % studentů. Přičemž chlapců by takto velikou svatbu chtělo o něco více než dívek. Obecně je možné shrnout, že studenti nestojí ani o malé soukromé svatby, ale ani o velké oslavy s mnoha hosty.

Graf č. 15: Ideální počet hostů na svatbě

Pohledy na způsob, kterým studenti chtějí svou budoucí svatbu oslavit, se různí. Obřad bez následné oslavy by si přál jeden student a dvě studentky z celkového počtu 141 respondentů. Celkem 12 % respondentů je pak pro velice soukromou oslavu, svůj významný den by rádo oslavilo jen v nejbližším kruhu

rodiny a přátel. Většina studentů si ale představuje oslavit uzavření sňatku nejen se svou rodinou, ale také se svými kamarády. 42 % chlapců a 47 % dívek by rádo uspořádalo nejprve oběd pro rodinu a večer by pak následovala oslava pro přátele. Tento způsob oslav zvolilo celkově nejvíce respondentů. Ovšem těch, kteří by rádi zorganizovali velikou hostinu pro všechny hosty, také není málo. Do pozdních hodin by se na veliké hostině rádo veselilo 42 % chlapců a 32 % dívek. Téměř všichni respondenti by svůj svatební den chtěli strávit s rodinou. Pouze jeden student by uspořádal oslavu jen pro přátele, bez přítomnosti rodinných členů.

Tabulka č. 13: Způsoby svatební oslavy

	Chlapci		Dívky		Celkem	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %
jen uzavření sňatku bez následné oslavy	1	2	2	2	3	2
oběd pro rodinu a nejužší okruh přátel	6	12	11	13	17	12
oběd pro rodinu (a nejužší okruh přátel) a večerní oslava pro přátele	22	42	47	53	69	49
oslava či oběd jen pro přátele	1	2	0	0	1	1
velká hostina pro všechny hosty, trvající do pozdních večerních hodin	22	42	28	32	50	36

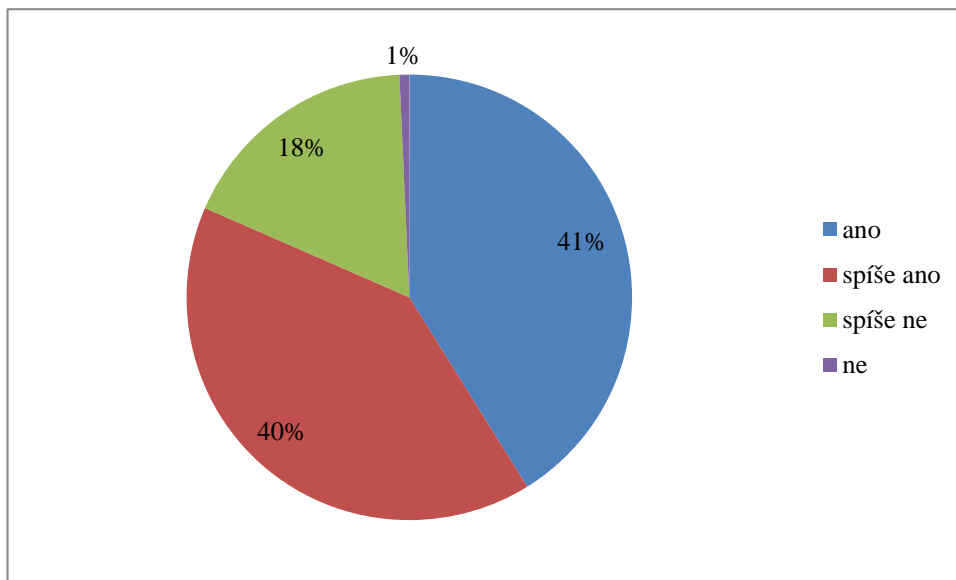
K svatbě patří také svatební cesta, která završí svatební veselí. Otázka, jestli ji studenti považují za významnou součást tohoto přechodového rituálu, byla také předmětem mého zkoumání.

Převážná většina respondentů odpověděla na otázku, zda je pro ně svatební cesta důležitá, kladně. Pozitivní přístup ke svatební cestě má celkem 79 % studentů a 83 % studentek¹⁰⁸. Jistých touto cestou si je však jen 40 % studentek a 42 % studentů. Téměř stejný počet studentů (43 % dívek a 37 % chlapců) pak označilo možnost *spíše ano* a vyjádřilo tím, tak jistou pochybnost nad touto tradicí. Ovšem úplně ji vyloučila jen jedna jediná studentka. Zbýlých 21 % studentů

¹⁰⁸ Jedná se o počet respondentů, kteří odpověděli *ano*, nebo *spíše ano*.

a 16 % studentek se také přiklání spíše k zápornému pohledu na věc, a označilo *spíše ne*.

Graf č. 16: Je pro Vás důležitá svatební cesta?(celkem)

Jak ukazuje graf č. 16, převážná většina dívek i chlapců se ke svatební cestě staví pozitivně. Hypotéza podle, které většina respondentů považuje svatební cestu za důležitou, se tak potvrdila. Dá se tak předpokládat, že většina respondentů se na svatební cestu jednou vydá.

4.5.8 Důvody k neuzavření sňatku

I přesto, že většina respondentů v budoucnosti svatbu plánuje, našli se i tací, kteří ji odmítají. Důvody, kvůli kterým si lidé většinou svatbu do svého životního plánu nezahrnou, jsou zejména ztráta svobody, nákladnost svatby či celková nepotřebnost instituce manželství. Vedou studenty k zavrnutí svatby tyto nebo i jiné pohnutky? Je jejich rozhodnutí neuzavřít sňatek definitivní? Jakým jiným typem partnerského soužití chtějí studenti manželství nahradit?

Přestože hlavní hypotézou tohoto výzkumu byl vysoký počet respondentů chtějících svatbu, tak nízký počet studentů, který sňatek odmítá, byl překvapením a v podstatě i zklamáním. Vzhledem k tomu, že z celého výzkumného souboru nechce svatbu slavit jen velmi malý počet respondentů (12 studentů), nelze

předpokládat, že tento malý vzorek bude mít velkou výpovědní hodnotu. Není ovšem pochyb o tom, že jejich analýza a prezentace je zajímavá a přínosná pro tuto práci.

Z celkového počtu studentů zavrhuje svatbu by polovina v budoucnu ráda měla s partnerem oddělené domácnosti. Tento způsob soužití, dnes také nazývaný „living apart together“, se ukazuje jako nový trend a mezi studenty je překvapivě více populární než kohabítace, kterou si pro svůj budoucí život vybralo jen 5 z 12 studentů. Pouze jeden respondent by pak v budoucnu rád žil sám (podle moderní terminologie jako „single“). Výsledky tak vyvrací stanovenou hypotézu, podle které většina studentů dává přednost nesezdanému soužití.

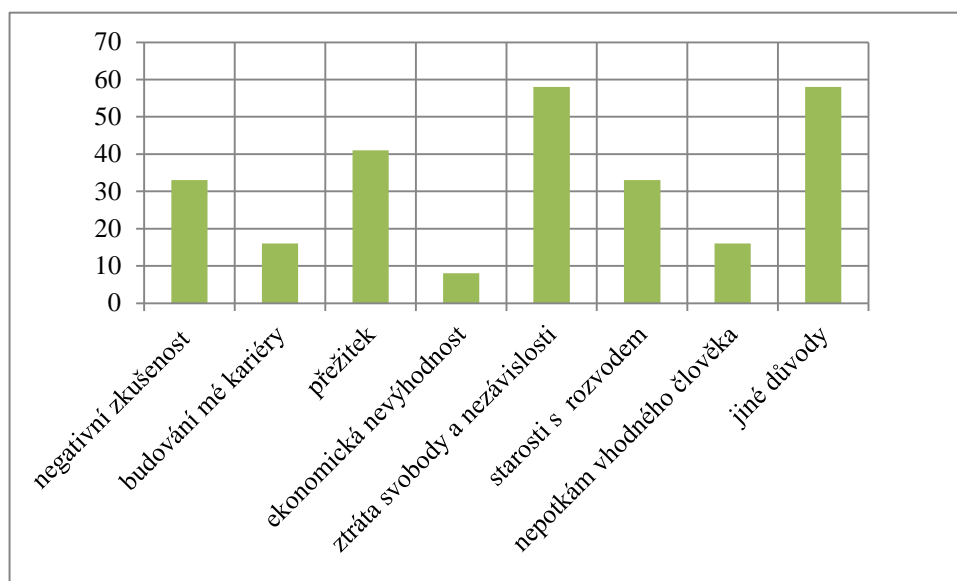
Příčin, kvůli kterým mají studenti negativní postoj k manželství, označila většina respondentů několik. Pouze jeden student má jediný důvod neuzavření sňatku, a to jsou případné starosti s rozvodem. Dva studenti pak označili možnosti dvě. Převážná většina (9 studentů) pak manželství zavrhuje minimálně kvůli třem důvodům. S velkou pravděpodobností je tak možné předpokládat, že pro své rozhodnutí mají několik argumentů, a není to jen přechodný stav jejich myslí.

Podle práce Milana Kučery o představách mladých lidí o sňatku se okolo poloviny z nich domnívá, že manželství omezuje osobní svobodu mužů i žen.¹⁰⁹Není tedy příliš velikým překvapením, že pro respondenty této referenční skupiny byla ztráta svobody a nezávislosti tou nejčastěji volenou příčinou k neuzavření manželství. Tuto možnost označilo sedm studentů (58 %). Pět studentů (41 %) se pak shodlo na tom, že manželství je přežitek, a není ho tedy potřeba. Čtyři studenti (33 %) se domnívají, že z manželství se špatně odchází, a tak se již předem obávají případného rozvodu. Někteří pak mají s manželstvím špatnou zkušenost ve svém blízkém okolí, s velkou pravděpodobností ve své rodině. Což se potvrdilo i tím, že respondenti, kteří vybrali tuto možnost, se také domnívají, že jejich pohled na uzavření sňatku je ovlivněn vztahem jejich rodičů. Obavu, že by manželství bránilo v budování kariéry, vyjádřili dva respondenti. Stejný počet studentů se pak domnívá, že nenajdou ve svém životě takového partnera, se kterým by sňatek chtěli uzavřít.

¹⁰⁹ Z celkového počtu dotázaných, tedy i těch, kteří sňatek plánují.

Výzkum potvrdil hypotézu, že studenty od uzavření manželství ve velké většině odrazuje hned několik důvodů. Stejně tak i odpověděl na výzkumnou otázku týkající se argumentů proti sňatku. Nejčastějším důvodem je pro respondenty tedy ztráta svobody a nezávislosti.

Graf č. 17: Názory studentů na manželství

Legenda: Osa Y vyjadřuje procenta, osa X názory na manželství.

Zatímco důvodů, kvůli kterým respondenti odmítají sňatek, je hned několik, důvodů, kvůli kterým by svůj negativní postoj změnili, již tolik není. Ovšem za svým rozhodnutím do manželství nevstoupit si stojí pouze jeden student. Dětské psychology by jistě potěšil fakt, že téměř polovina studentů je ochotna svůj názor změnit, pokud by se jim narodilo dítě. Pro tři studenty by důvodem vystrojení svatby byla možnost získat občanství. Dva studenti by změnili svůj negativní názor kvůli svému budoucímu partnerovi. Stejný počet by pak názor změnil z ekonomických důvodů. Dva respondenti pak uvádějí důvody jiné.

Z analýzy této otázky vyplývá, že studenti jsou ve většině případů ochotni svůj postoj změnit, což je zajisté dobře a ukazuje to mimo jiné i na jejich upřímnost. Nedá se totiž předpokládat, že rozhodnutí vytvořená na střední školy mají vždy stoprocentní platnost, a zjištění, že studenti si to uvědomují, je více než pozitivní.

4.6 Shrnutí výsledků

Pomocí kvantitativního výzkumu za použití metody dotazníků se mi podařilo odpovědět na všechny výzkumné otázky a zároveň potvrdit, či vyvrátit hlavní a dílčí hypotézy. Převážná většina studentů plánuje v budoucnu uzavřít sňatek, a to jak dívky, tak i chlapci. Studenti tedy obecně dávají přednost tradičnímu modelu partnerského soužití před jinými alternativami. Hlavní hypotéza se tak potvrdila. Ukázalo se také, že důvodem k uzavření manželství je zejména potřeba založit novou rodinu. Svatba pro studenty i studentky také znamená stvrzení lásky dvou lidí. U většiny studentů při pohledu na svatbu převažuje tedy zejména emocionální hledisko. Ovšem i praktická hlediska sňatku berou studenti v potaz. Hypotéza týkající se důvodů uzavření sňatku se také potvrdila.

Předmětem dalšího zkoumání byl věk, ve kterém by respondenti rádi uzavřeli manželství. Studenti i studentky se shodli na věkovém rozmezí 26-29 let. Dívky se obecně chtějí vdávat o něco dříve než chlapci. Převážná většina dívek by se ráda vdala do svých třicátých narozenin. To neplatí pro chlapce, pro ně je tato pomyslná hranice o 4 roky později. Celkově však hypotéza stanovující věk prvního sňatku okolo 30 let pro obě pohlaví platí. Minimální délka vztahu před vstoupením do manželství je pak pro více než polovinu studentů i studentek dva roky. To je pozitivní zjištění, vzhledem k tomu, že unáhlený vstup do manželství často nekončí šťastně.

Zajímavým a překvapivým zjištěním je pohled studentů na předsvatební zvyky, který je z části ovlivněn anglosaskou kulturou. Více než 70 % respondentů by se rádo rozloučilo se svobodou. Pro každého třetího respondenta je důležité požádat rodiče o ruku nevěsty. Nepotvrdila se tak hypotéza, podle níž již tato tradice není pro převážnou většinu mladých lidí důležitá.

Co se týče svatebních zvyků a svatební cesty, ukázali studenti ve většině případů také tradiční přístup. Většina respondentů by ráda na své svatbě měla hned několik svatebních zvyků. Z těch nejoblíbenějších je možné jmenovat výměnu prstýnků, slavnostní přípitek, první tanec novomanželů. Zejména pro dívky je důležité házení svatební kytice. Výzkum ukazuje, že bílé šaty stále nevyšly z módy,

a rádo by si je obléklo sedm dívek z deseti. Chlapci ovšem také považují šaty za jeden z nejdůležitějších svatebních zvyků. Tím pádem se nepotvrdila stanovená hypotéza, protože bílé šaty jsou důležité pro chlapce stejně jako pro dívky. Naopak další hypotéza, stanovující léto jako nejpreferovanější roční období, se potvrdila. Chlapci i dívky se shodli na létu, které volila téměř polovina z nich. Stejně tak se i shodli na tom, že nechtějí mít svatební obřad na úradě. Potvrdila se tak i druhá část hypotézy. Následně pak zjištění, že drtivá většina respondentů má pozitivní přístup i ke svatební cestě, potvrdilo i další hypotézu.

Analýzou odpovědí respondentů, kteří nechtějí uzavřít sňatek, se prokázala pravdivost hypotézy, podle které studenti mají k tomuto rozhodnutí několik důvodů. Hlavním důvodem k neuzavření sňatku je pak podle studentů zejména ztráta svobody. Naopak vyvráceno bylo tvrzení, podle kterého většina respondentů preferuje nesezdané soužití. Nejvíce studentů však upřednostňuje žít s partnerem v oddělených domácnostech.

Celkově je většina stanovených hypotéz založených na sociologických studiích validních. Tři hypotézy byly vyvráceny. Výsledky mého výzkumu také korelují s daty statistik Českého statistického úřadu a nijak významně nevybočují. Pohledy dívek a chlapců se ve většině věcí shodují. Překvapivým byl jejich konzervativní přístup k tradicím, které se váží k uzavření sňatku a manželství. Obecně však lze také konstatovat, že dívky mají smysl pro tradici o něco větší než chlapci.

ZÁVĚR

Ve své práci jsem se snažila vsadit svatbu do různých kontextů. Jako první jsem ji popsala z antropologického hlediska. Antropologové považují svatbu za přechodový rituál, který je nezbytnou součástí lidského života. Důležitý je také aspekt psychologický. Psychologové upozorňují, že by se tento rituál neměl zanedbávat, protože má veliký význam nejen pro snoubence, ale také pro celou rodinu, pro kterou svatební obřad také znamená změnu, se kterou se musí vyrovnat. Tento přechodový rituál jim v tom pomůže.

Další kapitola je zaměřena na historické hledisko svateb. Na základě něho si lze uvědomit rozdílnost přístupu k uzavírání sňatku dnes a v minulosti. Zatímco dříve byl hlavním důvodem vstupu do manželství ekonomický záměr, dnes převažuje emocionální hledisko. I přesto, že láska mezi mužem a ženou existovala vždy, až ve 20. století se stala hlavním důvodem k uzavření manželství.

Podmínky ke vstupu do manželství a všechny právní náležitosti s tím spojené jsou popsány v kapitole třetí. Vzhledem k tomu, že dnes jsou velice časté sňatky s cizinci, věnovala jsem se v této kapitole i této problematice. Zmapovala jsem také problematiku sňatečnosti, a to jak vývoj v České republice, tak ve světě. Za významné zjištění pak považují fakt, že se naše země se svým počtem sňatků i sňatkovým věkem řadí mezi země západní Evropy a nevybočuje z evropského průměru. K prozkoumání problematiky sňatečnosti mi byla velice užitečná data z Českého statistického úřadu a statistické sekce OSN.

Kapitola číslo čtyři je věnována prezentaci výsledků mnou provedeného kvantitativního výzkumu. Výsledky jsem se vždy snažila porovnávat s dostupnými studiemi se stejnou tematikou. Dále jsem pak odpovídala na výzkumné otázky a také potvrzovala, či vyvracela hypotézy, které jsem si stanovila hned na začátku samotného výzkumu. Detailnímu shrnutí výzkumu jsem vymezila samostatnou podkapitolu.

Podle mého názoru by velice zajímavým mohl být ještě podrobnější výzkum postoje studentů, kteří sňatek uzavřít nechťejí. To bohužel v rámci malého počtu respondentů a způsobu výzkumu (dotazník) příliš nešlo. Detailní průzkum této

referenční skupiny tak lze jen považovat za námět pro případné další rozšíření práce.

Domnívám se, že cíle, které jsem si pro svou práci stanovila, jsem splnila. Zmapovala jsem problematiku svateb z antropologického, psychologického, historického a sociologického úhlu pohledu. Dále jsem opověděla na všechny výzkumné otázky a potvrdila, či vyvrátila hypotézy. Zároveň jsem se přesvědčila o tom, že studenti mají stále tradiční pohled na uzavírání manželství a nesezdaná soužití pro většinu z nich budou jen přechodným stavem v jejich partnerském životě. Tento pozitivní fakt považuji za hlavní přínos celého mého zkoumání.

Čas strávený vyhledáváním a zpracováváním informací, stejně jako analyzování dotazníků, považuji pro sebe za velice obohacující a doufám, že i pro budoucí čtenáře bude tato práce přínosnou.

SEZNAM LITERATURY

- ALAN, J. Etapy života očima sociologie. Praha: Panorama, 1989. ISBN 80-7038-044-6
- ANGE, D. Tvé tělo je stvořeno pro lásku. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998. ISBN 80-7192-337-0
- BOLOGNE, J. C. Svatby: Dějiny svatebních obřadů na Západě. Praha: Volvox Globator, 1997. ISBN 80-7207-054-1
- BRIDGES, W. Na prahu změn: zóny přechodových rituálů. Praha: Návrat domů, 2004. ISBN 80-7255-100-0
- DUDOVÁ, R. et al. Souvislosti pracovního trhu a soukromého, rodinného a partnerského života. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007. ISBN 978-80-7330-119-4
- ERIKSEN, T. H. Sociální a kulturní antropologie. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-465-6
- FIALOVÁ, L. et al. Dějiny obyvatelstva Českých zemí. Praha: Mladá fronta, 1998. ISBN 80-204-0283-7
- FIALOVÁ, L. et al. Představy mladých lidí o manželství a rodičovství. Praha: Slon, 2000. ISBN 80-85850-87-7
- FROLEC, V. Svatební obřad. Současný stav a proměny. Brno: Blok, 1983
- GOODY, J. Proměny rodiny v evropské historii. Praha: Lidové noviny, 2006. ISBN 80-7106-396-7
- HAMPLOVÁ, D. Životní spokojenost: rodina, práce a další faktory. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2004. ISBN 80-7330-063-X
- HAMPLOVÁ, D., Vstup do manželství a nesezdaného soužití v České republice po roce 1989 v souvislosti se vzděláním. Praha: Sociologický ústav AV ČR 2003. ISBN 80-7330-029-X

- HORSKÁ, P. 1999. Naše prababičky feministky. Praha: Lidové noviny, 1999. ISBN 80-7106-380-0
- HORSKÁ, P., KUČERA, M. MAUR, E. STLOUKAL, M. Dětství, rodina a stáří v dějinách Evropy. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-011
- HORSKÝ, J. Rodina našich předků. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7106-195-6
- CHALOUPKOVÁ, J. – ŠALAMOUNOVÁ, P., Postoje k manželství a, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2004. ISBN 80-7330-062-1
- CHRÁSKA, M. Metody pedagogického výzkumu. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4
- JANDOUREK, J. Sociologický slovník. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.
- KAUFMANOVÁ-HUBEROVÁ, G. Děti potřebují rituály, Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-203-3
- KOCOURKOVÁ, J., RABUŠIC, L. Sňatek a rodina: zájem soukromý nebo veřejný? Praha: Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, 2006. ISBN 80-86561-93-3
- KOZERA, N. Czech Women in the Labor Market Work and Family in a Transition Economy. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 1997.
- KRÁLÍČKOVÁ, Z. Rodinné právo v otázkách. Praha: Computer Press, 2000. ISBN 80-7226-365-X
- LIVI BACCI, M. Populace v Evropské historii. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003. ISBN 80-7106-495-5
- MATĚJČEK, Z. Psychologické eseje (z konce kariéry). Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0892-8
- MATOUŠEK, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. 3. rozšířené a přepracované vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-19-9.
- MOŽNÝ, I. Česká společnost. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-624-1
- MOŽNÝ, I. Rodina a společnost. Praha: Slon, 2006 ISBN 80-86429-58-X.

- MURPHY, R. F. Úvod do kulturní a sociální antropologie. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998. ISBN 80-85850-53-2.
- OTIS-COUR, L. Rozkoš a láska. Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-542-9
- PETRUSEK, M., a kol. Demografie (nejen) pro demografy, Praha: Slon, 1998. ISBN 978-80-7419-012-4
- PLAŇAVA I. Průvodce mezilidskou komunikací. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-0858-2
- PLAŇAVA, I. Děti, mládež a rodiny v období transformace. Brno: Barrister & Principal, 2002. ISBN 80-86598-36-5
- PLAŇAVA, I. Jak se (ne)rozvádět Praha: Grada, 1994 ISBN 80-7169-129-1
- PLAŇAVA, I. Spolu každý sám: v manželství a rodině. Praha: Lidové noviny, 1998. ISBN 80-7106-292-8
- PUNCH, Keith. Základy kvantitativního šetření. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-381-9
- ŘÍČAN, P. Cesta životem. Praha:Portál, 2006. ISBN 80-7367-124-7
- SILLAMY, N. Psychologický slovník. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. ISBN 80-244-0249-1.
- SINGLY, F. Sociologie současné rodiny. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-249-1.
- SKARUPSKÁ, H. Úvod do kulturní a sociální antropologie, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1509-7
- SLUKOVÁ, A. Svatba. Praha: Grada, 2001. ISBN 80-247-9064-5
- TURNER, V. Průběh rituálu. Brno: Computer Press 2004. ISBN 80-7226-900-3
- VAN GENNEP, A. Přejímové rituály. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7106-178-6
- VEČERNÍK, J. Zpráva o vývoji české společnosti 1989-1998. Praha: Academia, 1998. ISBN 80-200-0703-2
- VESELÁ, R., et al. Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2003. ISBN 80-86432-48-3.

VODÁKOVÁ, O. Sociální a kulturní antropologie. Praha: Slon 2000. ISBN 80-85850-29-X

Elektronické zdroje:

- Katedra geografie, Univerzita Palackého v Olomouci: [Online] [Cit. 23. 2. 2011] Dostupné z: geography.upol.cz/soubory/lide/ptacek/GOAS/GOS_4.ppt
- SOKOL, J., Zamilovanost není až moderní vynález [Online] [Cit. 15. 3. 2011] Dostupné z: <http://www.rodinnyzivot.eu/>
- ŠALAMOUNOVÁ, P., ŠAMANOVÁ, G. „Představy respondentů o partnerských vztazích a rodině“ [Online] [Cit. 9. 1. 2011] Dostupné z: http://www.cvvm.cas.cz/upl/nase_spolecnost/100020s_Predstavy%20respon dentu%20o....pdf
- STODOLOVÁ, O. Jak probíhají zasnuby u rodičů: [Online] [Cit. 17. 3. 2011] Dostupné z: <http://www.svatba.cz/magazin/vztahy-8/jak-probihaji-zasnuby-u-rodicu-191/>
- ŠAMANOVÁ, G., Svatba ano, či ne? [Online] [Cit. 19. 1. 2011] Dostupné z: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100315s_OV40206.pdf
- Český statistický úřad [Online] [Cit. 10. 2. 2011] Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/8F0039EF64/\\$File/400710a2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/8F0039EF64/$File/400710a2.pdf)
- United Nations Statistics Division [Online] [Cit. 10. 2. 2011] Dostupné z: <http://unstats.un.org/unsd/demographic/products/dyb/dyb2006/Table23.pdf>
- OECD.org [Online] [Cit. 10. 2. 2011] Dostupné z: <http://www.oecd.org/dataoecd/4/19/40321815.pdf>
- OECD Family Database: [Online] [Cit. 10. 2. 2011] Dostupné z: <http://www.oecd.org/dataoecd/4/19/40321815.pdf>
- Ministerstvo vnitra ČR: [Online] [Cit. 18. 2. 2011] Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/uzavreni-manzelstvi-statniho-obcana-ceske-republiky-s-cizincem-na-uzemi-ceske-republiky.aspx>
- Oficiální stránky města Trutnov: [Online] [Cit. 23. 2. 2011] Dostupné z: <http://www.turnov.cz/mestsky-urad/svatebni-obrady/svatebni-obrady.html>

- Wedding traditions [Online] [Cit. 15. 3. 2011] Dostupné z:
<http://www.somethingoldsomethingnew.co.uk/>

PŘÍLOHA Č. 1: DOTAZNÍK

Vážení studenti, jmenuji se Zuzana Hrušková a studuji na pedagogické fakultě, UK. Ráda bych Vás požádala o vyplnění následujícího dotazníku, který se týká pohledu mladých lidí na svatbu. Veškeré Vámi sdělené informace jsou zcela anonymní a budou využity jen pro účely napsání mé diplomové práce. Předem velice děkuji za spolupráci a Váš čas.

1. Chcete v budoucnu uzavřít sňatek?

- a) ano b) ne c) nevím

V případě, že jste vybral/a možnost a nebo c, přejděte na otázku č. 5. V případě, že jste odpověděl/a b (tzn. v budoucnosti o uzavření sňatku neuvažujete), pokračujte otázkou č. 2

2. V budoucnosti bych rád/a :

- a) žil sám/žila sama
b) žil/a ve své vlastní domácnosti a můj partner také, bez uzavření sňatku
c) žila s partnerem ve společné domácnosti bez uzavření sňatku

3. Označte všechny výroky, které vyjadřují Váš názor na manželství:

- Mám negativní zkušenost s manželstvím z mého blízkého okolí.
- Manželství by mi bránilo v budování mé kariéry.
- Manželství považuji za přežitek.
- Manželství je pro mě ekonomicky nevýhodné.
- Manželstvím bych ztratil/a svou svobodu a nezávislost.
- Děsí mě starosti s případným rozvodovým řízením.
- Myslím si, že nikdy nepotkám člověka, se kterým bych chtěl/a sňatek uzavřít.
- Manželství nechci uzavřít (i) z jiných důvodů.

4. Jaké důvody by Vás přiměly, abyste svůj negativní postoj k uzavření sňatku změnil/a: (Označte všechny výroky, které pro Vás platí)

- přání partnera
- přání rodiny
- narození dítěte
- získání státního občanství sňatkem
- zlepšení své ekonomické situace sňatkem
- jiné (doplňte)
.....
- žádné, jsem si svým rozhodnutím jistý/á

Nyní prosím přejděte na otázku č. 15

5. Svatba pro mě znamená (Označte všechny výroky, které pro Vás platí):

- Důležitý mezník v životě
 - Osamostatnění se od rodičů
 - Získání větší materiální jistoty
 - Stvrzení lásky dvou lidí
 - Právní jistotu
 - Daňové zvýhodnění
 - Získání větší jistoty ve vztahu („Pojištění“ si partnera)
 - Založení nové rodiny
 - Rituál, který je nenahraditelný
 - Jiné (doplňte)
-

6. V kolika letech byste se rád ženil/ráda vdávala?

- a) 18-21
- b) 22-25
- c) 26-29
- d) 30-33
- e) 34 a více

7. Po jak dlouhé době vážného vztahu byste byl/a ochotna uzavřít sňatek?

- a) pokud by to byla láska na první pohled, klidně ihned.
- b) minimálně po půl roce
- c) minimálně po roce
- d) minimálně po 2 letech
- e) minimálně po 3 letech
- f) minimálně po 4 letech
- g) minimálně po 7 letech

8. Sňatek bych nejraději uzavřel/a:

- a) na úřadě
- b) v kostele
- c) na zámku nebo v zámecké zahradě
- d) v přírodě
- e) jiné (doplňte).....

9. V jakém ročním období byste rád/a měl/a svatbu?

- a) jaro b) léto c) podzim d) zima e) je mi to jedno

10. Z předsvatebních zvyků jsou pro mě důležité:

(Označte všechny zvyky, které se byste rád/a měl/a před svou svatbou)

- loučení se svobodou
- rozesílání svatebních oznámení
- zasnuby
- požádání rodičů o nevěstinu ruku
- předmanželská smlouva
- zvací koláčky (obcházení sousedů a známých a rozdávání cukroví)**
- jiné.....
- žádné

11. Ze svatebních zvyků jsou pro mě důležité

(Označte všechny zvyky, které byste rád/a měl/a na své svatbě):

- házení svatební kytice
- mít na svatbě něco modrého, něco půjčeného a něco nového
- únos nevěsty a její vykoupení
- výměna prstýnků
- rozbíjení talíře a následné zametání
- společné požívání polévky
- svatební koláčky
- přenesení nevěsty přes práh
- společné krájení dortu
- svatební dary
- slavnostní přípitek
- první tanec novomanželů
- zasypávání novomanželů rýží
- sypání květních lístků
- družičky
- slavnostní slib svatebčanů
- slavnostní přípitek
- bílé svatební šaty
- závoj
- jiné
(doplňte).....
- žádné (kdyby to záleželo jen na mě, žádné svatební zvyky by se nekonal)

12. Podle mých představ by na mé svatbě měly být:

- a) jen svědkové
b) méně než 30 hostů

- c) 31-50 hostů
- d) 51 -100 hostů
- e) více než 100 hostů

13. Je pro Vás důležitá svatební cesta?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

14. Který způsob svatební oslavy byste upřednostnil/a ?

- a) jen uzavření sňatku bez následné oslavy
- b) oběd pro rodinu a nejužší okruh přátel
- c) oběd pro rodinu (a nejužší okruh přátel) a večerní oslava pro přátele a kamarády
- d) oslava či oběd jen pro přátele
- e) veliká hostina pro všechny hosty, trvající do pozdních večerních hodin
- f) jiné.....

15. V nynější době:

- a) jsem bez partnera
- b) mám nezávazný vztah (vztahy)
- b) mám začínající vztah, který zatím není vážný
- c) mám trvalý vztah
- e) jiné (doplňte).....

16. Je Váš pohled na uzavření sňatku ovlivněn vztahem Vašich rodičů?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne
- e) nevím

17. Plánujete studium na vysoké škole?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne
- e) nevím

18. Jaký je rok Vašeho narození?

19. Pohlaví : a) muž b) žena

Děkuji za spolupráci

PŘÍLOHA Č. 2: DOTAZNÍK K UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ

	MUŽ	ŽENA
Jméno, popř. jména a příjmení		
Rodné příjmení		
Datum, místo a okres (stát) narození		
Rodné číslo		
Osobní stav		
Státní občanství		
Bydliště (trvalý pobyt)		
Údaje pro statistické zjišťování:		
- datum rozvodu (ovdovění)		
- nejvyšší dosažené vzdělání		
- kolikáté manželství uzavírá		

Prohlášení o uzavření manželství bychom chtěli učinit před

.....

(název úřadu)

v obřadní místnosti úřadu*)

na jiném vhodném místě*)

Jsme si vědomi, že při uzavření manželství jsme povinni učinit dohodu o užívání příjmení. Předběžně jsme se dohodli, že budeme po uzavření manželství:

a) užívat společné příjmení.....

b) užívat každý své dosavadní příjmení

a společné děti budou užívat příjmení.....

c) užívat společné příjmení a muž*) žena*) muž:

bude užívat a na druhém místě uvádět žena:

příjmení předchozí, tj. děti:

*) nehodící se škrtněte

Bereme na vědomí, že při uzavření manželství budeme prohlašovat, že nám nejsou známy okolnosti vylučující uzavření manželství, že navzájem známe svůj zdravotní stav, a že jsme zvážili úpravu budoucích majetkových vztahů, uspořádání budoucího bydlení a hmotné zajištění rodiny po uzavření manželství.

Máme spolu již tyto děti – jméno a příjmení, datum a místo narození – nutno doložit rodným listem dětí

.....
.....
.....
.....

Dohoda o příjmení se bude vztahovat i na toto dítě (děti) nevěsty, jehož (jejichž) otec není znám – nutno doložit rodným listem dítěte (dětí):

.....
.....

V

.....

podpis muže

podpis ženy

ČÁST 2 – DOKLADY K UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ (VYPLNÍ MATRIKÁŘ)

Předloženy byly tyto doklady:

Předloženy byly tyto doklady:

1. Občanský průkaz**) č.

1. Občanský průkaz**) č.

vystavený dne v

vystavený dne v

2. Rodný list vydaný v

2. Rodný list vydaný v

dne roč. č.

dne roč. č.

**) případně povolení k trvalému pobytu nebo cizozemský cestovní pas

Poznámky:

.....

razítko a podpis matrikáře